

Utbildningsdepartementet

Promemoria

2016-08-23

U2016/03475/S

En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
1 Författningsförslag	12
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	12
1.2 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)	19
1.3 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)	27
2 Skolverkets uppdrag om en stadiindelad timplan	36
2.1 Skolverkets arbete med att ta fram en stadiindelad timplan	37
2.2 Skolverket har lämnat ytterligare förslag till förändringar	38
3 I dag har vi en stadielös timplan	38
3.1 En tidigare stadiindelad timplan togs bort för att öka flexibiliteten	39
3.2 Det har även bedrivits försök med timplanslösa grundskolor ..	39
3.3 Det finns i dag en begränsad möjlighet att bedriva utbildning utan att tillämpa timplanen	39
3.4 Det finns synpunkter på dagens stadielösa timplan	40
3.4.1 Undervisningstiden varierar mycket över landet	40
3.4.2 Skolorna har svårt att garantera undervisningstiden	41
3.4.3 En stadielös timplan försvårar skolbyten	42
3.4.4 En stadiindelad timplan efterfrågas	42
4 En stadiindelad timplan är en förutsättning för en likvärdig skola	43
5 Närmare förslag om en stadiindelad timplan för grundskolan samt vissa ändringar beträffande övriga obligatoriska skolformer	46
5.1 Närmare om den nuvarande regleringen	46
5.2 En stadiindelad timplan för grundskolan ämne för ämne	49
5.2.1 Bild	50
5.2.2 Engelska	50
5.2.3 Hem- och konsumentkunskap	51
5.2.4 Idrott och hälsa	52
5.2.5 Matematik	53
5.2.6 Språkval	55

5.2.7 Musik.....	58
5.2.8 Naturorienterande ämnen – biologi, fysik och kemi	59
5.2.9 Samhällsorienterande ämnen – geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap	62
5.2.10 Slöjd.....	64
5.2.11 Svenska eller svenska som andraspråk.....	65
5.2.12 Teknik.....	67
5.3 Elevens val	68
5.3.1 Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper	68
5.3.2 Det finns brister i skolornas hantering av elevens val.....	69
5.3.3 Minskad undervisningstid i elevens val innebär minskad administration.....	70
5.3.4 Undervisningstid från elevens val bör föras över till undervisning i matematik.....	71
5.3.5 Även elevens val i grundsärskolan bör minskas till förmån för utökad undervisningstid i matematik.....	72
5.4 Möjligheten att minska undervisningstiden till förmån för skolans val ska begränsas	73
5.4.1 Dagens reglering kan resultera i problem med likvärdigheten	73
5.4.2 Möjligheten att minska undervisningstiden bör begränsas till stadier	73
6 På vilken normgivningsnivå ska grundskolans timplan regleras?....	74
6.1 De obligatoriska skolformernas timplaner återfinns i olika regelkomplex.....	74
6.2 Grundskolans timplan bör vara en bilaga till skolförordningen...	75
6.3 Behövs det ett särskilt normgivningsbemyndigande för att regeringen ska kunna meddela föreskrifter om timplanen för grundskolan?.....	76
7 Benämningarna låg-, mellan- och högstadium bör återinföras i skollagen.....	78
8 Andra ändringar i skollagen med anledning av stadiindelningen ..	79
8.1 Språkval i sameskolan	79

8.1.1 I sameskolans timplan finns inte språkval och det kan leda till problem vid skolbyten.....	79
8.1.2 Sameskolans elever ska ha rätt till språkval för att underlätta skolbyten.....	80
8.2 Moderna språk	81
8.2.1 Moderna språk anges inte som ett ämne i skollagen	81
8.2.2 Om moderna språk blir ett eget ämne uppnås en ökad tydlighet	81
8.3 Betyg i ämnen inom ramen för språkval	82
8.3.1 Betygssättningen i språkval påbörjas senare än i övriga ämnen	82
8.3.2 Undervisningen i språkval bör påbörjas senast i årskurs 6 och därmed saknas skäl för en särskild betygsbestämmelse.....	82
9 Bestämmelserna om särskilt stöd i form av anpassad studiegång behöver förtydligas.....	83
9.1 Närmare om olika stödåtgärder och särskilt om anpassad studiegång	84
9.2 En stor andel av eleverna som lämnar grundskolan saknar behörighet till gymnasieskolan.....	85
9.3 Även elever med anpassad studiegång måste i möjligaste mån bli behöriga till gymnasieskolan	86
10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	88
10.1 Ikraftträdandedatum.....	88
10.2 Det finns ett behov av övergångsbestämmelser	90
11 Konsekvenser.....	92
11.1 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna	92
11.2 Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän	93
11.3 Ekonomiska konsekvenser för staten	94
11.4 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.....	95
11.5 Konsekvenser för små företag	96
11.6 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män.....	96
11.7 Konsekvenser för elever	96
11.8 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen	97
12 Författningskommentar.....	97
Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	97

Referenser 105

Sammanfattning

En stadiindelad timplan införs

För de obligatoriska skolformerna (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan) finns s.k. timplaner enligt vilka eleverna är garanterade en minsta undervisningstid i varje ämne. I timplanerna anges den totala undervisningstid som eleven ska få i ett visst ämne under hela sin tid i skolan. Fördelningen av undervisningstiden är däremot inte närmare reglerad exempelvis över olika stadier eller årskurser. I promemorian lämnas ett förslag som innebär att grundskolans timplan ska stadiindelade. En sådan förändring bedöms bl.a. kunna underlätta för huvudmännen att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till. Den stadiindelade timplanen bedöms även leda till en mer likvärdig skola och underlättar för enskilda elever om de vill byta skola.

Förslaget till en stadiindelad timplan i grundskolan bygger till stora delar på ett förslag som tagits fram av Statens skolverk på uppdrag av regeringen. Förslaget innebär att i den nya timplanen fördelas den minsta garanterade undervisningstiden mellan tre stadier (låg-, mellan- och högstadiet). I promemorian görs bedömningen att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner även för övriga obligatoriska skolformer.

I dag finns det möjlighet för Statens skolinspektion att besluta att en huvudman får bedriva utbildning i grundskolan utan att tillämpa timplanen. I promemorian konstateras att det i vissa undantagsfall kan finnas huvudmän som bedriver en utbildning med ett pedagogiskt innehåll som inte låter sig förenas med timplanen. För att dessa huvudmän även fortsättningsvis ska ges goda förutsättningar att bedriva utbildning, lämnas inte något förslag om att ta bort möjligheten till undantag från att tillämpa timplanen. Utgångspunkten måste emellertid vara att den stadiindelade timplanen ska tillämpas i grundskolan och att tillstånd att få bedriva utbildning utan timplan enbart ska lämnas i undantagsfall. För att så ska kunna ske krävs att huvudmannen har godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för sin begäran och eleverna ges förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i samtliga ämnen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Undervisningstiden i elevens val minskas

I grundskolans nuvarande timplan uppgår den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val till 382 timmar. Motsvarande undervisningstid i specialskolan uppgår till 380 timmar. Inom ramen för elevens val har eleven utifrån sina intressen möjlighet att välja att läsa ett eller flera ämnen. Huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. I promemorian lämnas ett förslag som innebär att undervisningstiden i elevens val i grundskolan och specialskolan ska minskas

till förmån för annan undervisning. Skälen är bl.a. att det finns brister i skolornas hantering av elevens val och att en stor majoritet av rektorer och huvudmän framfört önskemål om att undervisningstiden för elevens val ska minskas. Det har från huvudmän och rektorer även framförts synpunkter om att elevens val bör avskaffas helt. I promemorian görs emellertid bedömningen att det är positivt att eleven även i fortsättningen ges möjlighet till självständiga val och att det därför inte finns skäl att helt avskaffa elevens val. Tanken med elevens val är att eleven ska ges möjlighet att bredda och fördjupa sina kunskaper. På så sätt kan skolan ta till vara elevernas speciella intressen och ge dem möjligheter att under en del av skoltiden ägna sig åt studier som de själva har önskat och valt. Härigenom kan elevernas intressen, initiativ och engagemang stimuleras, vilket bör öka elevernas studiemotivation. Ett väl fungerande elevens val kan därmed utgöra en viktig förutsättning för att eleven ska prestera väl i andra ämnen.

Trots att det alltså i grunden är positivt att eleverna ges möjlighet att påverka inriktningen på sin utbildning bör antalet timmar för elevens val minskas till förmån för annan undervisning. Vid avgörandet av hur stor en sådan minskning bör vara måste hänsyn tas till att huvudmannen som elevens val får erbjuda eleverna i grundskolan och specialskolan att läsa ett nybörjarspråk och, för de elever som har rätt till det, modersmål. För att eleverna ska kunna nå upp till kunskapskraven i modersmål inom ramen för elevens val bör den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val inte understiga 260 timmar. I promemorian föreslås därför att undervisningstiden i elevens val ska minskas med 105 timmar i grundskolan och specialskolan, till 277 timmar respektive 275 timmar. Vidare görs bedömningen att en undervisningstid om 277 timmar i elevens val i grundskolan gör att det även fortsättningsvis är möjligt för skolorna att profilera sig mot t.ex. en idrottsinriktning.

Undervisningstiden i matematik utökas

Under senare år har det skett förstärkningar av undervisningstiden i ämnet matematik. De två senaste förändringarna innebär att undervisningstiden har utökats med totalt 225 timmar. I förslaget till den stadiindelade timplanen i grundskolan föreslås att dessa timmar ska fördelas mellan låg- och mellanstadiet. De undersökningar som legat till grund för de senaste besluten om att utöka undervisningstiden i ämnet matematik talar för att det behövs ytterligare förstärkningar. Skälen är bl.a. att svenska elever enligt Programme for International Student Assessment (PISA) presterar under genomsnittet i OECD i matematik och att svenska elever i ett internationellt perspektiv har ett relativt lågt antal undervisningstimmar i matematik. Av dessa anledningar föreslås i promemorian att den minskade undervisningstiden i grundskolan och i specialskolan i elevens val förs över till ämnet matematik. Med hänsyn tagen till de två senaste utökningarna av undervisningstiden görs bedömningen att en rimlig förstärkning uppgår till 105 timmar. I den

stadieindelade timplanen i grundskolan bör denna tid förläggas i högstadiet.

På motsvarande sätt är det viktigt att eleverna i grundsärskolan får utökad undervisningstid i matematik. Undervisningstiden i elevens val i grundsärskolan uppgår till 195 timmar. För att det ska vara möjligt att fylla denna tid med ett meningsfullt innehåll görs bedömningen att det inte är möjligt att göra en lika stor minskning av undervisningstiden som föreslås i grundskolan och specialskolan. En rimlig avvägning bedöms vara att undervisningstiden i elevens val i grundsärskolan minskas med 45 timmar till 150 undervisningstimmar. För att möjliggöra en lika stor utökning av undervisningstiden i matematik i grundsärskolan som i grundskolan och specialskolan, föreslås att den resterande tiden (60 undervisningstimmar) förs över från ämnet slöjd till ämnet matematik. I dag uppgår undervisningstiden i ämnet slöjd i grundsärskolan till 730 timmar. En minskning av 60 timmar utgör en relativt liten förändring och grundsärskolans elever har även i övrigt ett förhållandevis stort inslag av praktiska ämnen. Skälen för att förstärka undervisningen i matematik väger så pass tungt att det framstår som rimligt att göra denna förändring.

Ämnet teknik får egen tid

I dag är ämnet teknik inkluderat i den tid som har avsats för de naturorienterande ämnena. Såväl Skolverket som Skolinspektionen har framhållit att denna lösning medför att ämnet teknik inte utnyttjas till sin fulla kapacitet och att ämnet behöver synliggöras. I syfte att synliggöra och på så sätt stärka ämnet teknik lämnas det i promemorian ett förslag som innebär att ämnet teknik ska få en egen minsta garanterad undervisningstid i grundskolans stadiindelade timplan. Den minsta garanterade undervisningstiden i ämnet föreslås uppgå till totalt 200 timmar fördelad på 47, 65 respektive 88 timmar i låg-, mellan- respektive högstadiet.

Grundskolans timplan ska finnas i skolförordningen

I dag regleras grundskolans timplan i bilaga 1 till skollagen (2010:800) medan grundsärskolans-, specialskolans- och sameskolans timplaner regleras i bilagor till skolförordningen (2011:185). I promemorian lämnas ett förslag om att skapa en mer enhetlig styrning för de olika skolformerna dels genom att det i skollagen införs ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan), dels genom att den nuvarande timplanen för grundskolan i bilaga 1 till skollagen upphävs och den nya stadiindelade timplanen införs som en bilaga till skolförordningen.

Begreppen låg-, mellan- och högstadiet återinförs i skollagen

Benämningarna låg-, mellan- och högstadiet föreslås återinföras i skollagen. Uttrycken är väl inarbetade och används dagligen vid beskrivandet av verksamheterna. Även regeringen använder numera terminologin i olika typer av texter. Kunskapskrav och nationella prov har införts i årskurs 3 och 6, dvs. vid tidpunkter som motsvarar den äldre stadiindelningen. Behörighetskraven för bl.a. grund- och ämneslärare i grundskolan utgår från indelningen av årskurserna 1–3, 4–6 och 7–9. Detsamma gäller för lärarutbildningens utformning. Ytterligare ett skäl är att det nu föreslås att en stadiindelad timplan ska införas.

Enligt förslaget ska i grundskolan och grundsärskolan låg-, mellan- och högstadiet bestå av årskurserna 1–3, 4–6 och 7–9. Sameskolan, som omfattar årskurs 1–6, föreslås delas upp i låg- och mellanstadium (årskurserna 1–3 respektive 4–6). I specialskolan ska låg-, mellan- och högstadiet bestå av årskurserna 1–4, 5–7 och 8–10.

Moderna språk är ett ämne

Moderna språk erbjuds som alternativ inom språkvalet men är inte betecknat som ämne i skollagen. Moderna språk har en kursplan och är därmed att betrakta som ett ämne i den mening som avses i 10 kap. 8 § skollagen. I syfte att uppnå en ökad tydlighet föreslås att moderna språk ska anges som ett ämne i skollagen. I den stadiindelade timplanen i grundskolan föreslås att eleverna ska vara garanterade 48 timmar språkval i mellanstadiet. I timplanen för sameskolan ingår inte någon tid för språkval. Sameskolan består av låg- och mellanstadiet och efter avslutad årskurs 6 fullgör sameskolans elever de resterande tre åren i grundskolan. Om eleverna i sameskolan inte ges samma möjligheter till språkval som eleverna i grundskolan, riskerar det att medföra att sameskolans elever inte ges möjlighet till språkval i årskurs 7 eftersom de – till skillnad från eleverna i grundskolan – inte har getts möjlighet att göra språkval i årskurs 6. I promemorian görs bedömningen att detta är otillfredsställande och att timplanen i sameskolan bör utökas till att omfatta språkval om 48 timmar. Samtidigt ska den totala undervisningstiden i sameskolan utökas med samma antal timmar och uppgår efter förändringen till 4 473 timmar.

Betygsättning bör ske från årskurs 6 i alla ämnen

I dag får huvudmannen själv bedöma när det utifrån lokala förhållanden är lämpligt att påbörja undervisningen i språkval. Det är vanligt att undervisningen påbörjas antingen i årskurs 6 eller i årskurs 7. Det första terminsbetyget i ämnen inom språkvalet sätts från och med höstterminen i årskurs 7 i grundskolan och från och med höstterminen i årskurs 8 i specialskolan. Eftersom eleverna enligt den nya stadiindelade timplanen i grundskolan ska erbjudas språkval senast i årskurs 6, föreslås att betygsbestämmelserna ändras och att betygsättning ska ske för

samtliga ämnen från och med årskurs 6. Liknande förändringar föreslås beträffande betygsbestämmelserna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Ett ämne eller en ämnesgrupp får minskas med högst 20 procent per stadium till förmån för skolans val

Det lämnas även förslag om att den nya stadiindelade timplanen i grundskolan ska innehålla en begränsning i fråga om möjligheten att minska antalet timmar i samband med skolans val. Skolans val utgörs av ett lokalt tillval som skolan – efter godkännande av Skolverket – får erbjuda eleverna och omfattar i grundskolan 600 undervisningstimmar. I den nu gällande timplanen för grundskolan anges att antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp får minskas med högst 20 procent vid skolans val. Huvudmannen behöver inte ta hänsyn till stadier vid minskningen av undervisningstiden, vilket kan leda till relativt stora skillnader mellan den utbildning som erbjuds i olika skolor.

En av de centrala målsättningarna med förslaget om en stadiindelad timplan är att det ska leda till en mer likvärdig skola. I linje med de skäl som angetts för att införa en stadiindelad timplan bör huvudmannens möjlighet att minska undervisningstiden i skolans val begränsas. Genom att antalet timmar för ett ämne eller en ämnesgrupp föreslås minskas med högst 20 procent per stadium (låg-, mellan- respektive högstadium) i stället för en total minskning med högst 20 procent i årskurserna 1–9, säkerställs att den omfattningen av den utbildning som erbjuds blir mer likvärdig. Samtidigt görs bedömningen att den föreslagna förändringen inte påverkar skolornas möjlighet till lokal profilering. Motsvarande ändring bör göras om stadiindelade timplaner införs i specialskolan och sameskolan. I grundsärskolans timplan finns inte någon reglering i fråga om möjligheten att minska antalet timmar i samband med skolans val, varför förslaget inte är aktuellt för denna skolform.

Bestämmelsen om anpassad studiegång förtydligas med avseende på elevens möjlighet att nå behörighet till gymnasieskolan.

I promemorian föreslås att skollagens bestämmelse om anpassad studiegång ska justeras. Enligt den nuvarande bestämmelsen i skollagen ska elever i vissa situationer ges särskilt stöd i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska enligt huvudregeln ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Ett beslut om anpassad studiegång kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till något eller flera av gymnasieskolans nationella program. Eftersom studier i gymnasieskolan i dag utgör i det närmaste en förutsättning för att en ungdom i ett senare skede ska kunna

etablera sig på arbetsmarknaden, föreslås att bestämmelsen om anpassad studiegång får ett tillägg som innebär att i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan. I gymnasiesärskolan finns inte några speciella behörighetskrav och därför behövs inte någon justering vad gäller skollagens bestämmelse om anpassad studiegång när det gäller denna skolför.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) dels att 10 kap. 16 §, 12 kap. 16 § och bilaga 1 ska upphöra att gälla, dels att nuvarande bilaga 2–5 ska betecknas bilaga 1–4, och dels att 3 kap. 12 §, 7 kap. 7 §, 10 kap. 3–5 och 15 §§, 11 kap. 4, 7 och 19 §§, 12 kap. 3–5 och 15 §§, 13 kap. 3–5 och 16 §§ samt rubrikerna närmast före 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). *I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.*

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

7 kap.

7 §

Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl.

Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i grundskolans låg- och mellanstadium. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av Sameskolstyrelsen.

10 kap.

Årskurser, läsår och terminer

Årskurser, stadier, läsår och terminer

3 §

Grundskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Grundskolan ska ha nio årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium, årskurs 4–6 mellanstadium och årskurs 7–9 högstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

4 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval* och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

5 §¹

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1. *Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).*

15 §²

Betyg ska sättas i grundskolans ämnen.

Betyg ska sättas i grundskolans ämnen *i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.*

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6.

11 kap.

Årskurser, läsår och terminer

Årskurser, stadier, läsår och terminer

4 §

Grundsärskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Grundsärskolan ska ha nio årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium, årskurs 4–6 mellanstadium och årskurs 7–9 högstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

¹ Senaste lydelse 2016:553.

² Senaste lydelse 2010:2022.

7 §³

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan ska vara minst 6 890 timmar. För en elev i inriktningen träningskolan ska den totala undervisningstiden dock vara minst 6 665 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

19 §⁴

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundsärskolans ämnen.

Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin från och med årskurs 6 *till och med höstterminen i årskurs 9* i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen *och som inte har avslutats, och*

2. *när ett ämne har avslutats.*

Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

12 kap.

Årskurser, läsår och terminer

Årskurser, stadier, läsår och terminer

3 §

Specialskolan ska ha tio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Specialskolan ska ha tio årskurser. *Årskurs 1–4 utgör lågstadium, årskurs 5–7 mellanstadium och årskurs 8–10 högstadium.* Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

³ Senast lydelse 2016:553.

⁴ Senaste lydelse 2014:458.

4 §⁵

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för* språkval och, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

5 §⁶

Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 8 070 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § tredje stycket ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om

⁵ Senaste lydelse 2011:876.

⁶ Senaste lydelse 2016:553

fördelning av undervisningstiden (timplan).

15 §⁷

Betyg ska sättas i specialskolans ämnen.

Betyg ska sättas i specialskolans ämnen *i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.*

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 7, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 7.

13 kap.

Årskurser, läsår och terminer

Årskurser, stadier, läsår och terminer

3 §

Sameskolan ska ha sex årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Sameskolan ska ha sex årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium och årskurs 4–6 mellanstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

4 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,

⁷ Senaste lydelse 2010:2022.

- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för* språkval och, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

5 §⁸

Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 425 timmar.

Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 473 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

16 §⁹

Betyg ska sättas i sameskolans ämnen *utom språkval*.

Betyg ska sättas i sameskolans ämnen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Bilaga 1 tillämpas fortfarande för elever som höstterminen 2017 påbörjar årskurs 7 eller en högre årskurs i grundskolan.

⁸ Senaste lydelse 2016:553.

⁹ Senaste lydelse 2010:2022.

1.2 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)

Härigenom föreskrivs i fråga om skolförordningen (2011:185)

dels att 9 kap. 2 och 5 §§, 10 kap. 2 §, 11 kap. 2 och 4 §§ och 12 kap.

2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 12 kap. 6 a–6 c §§, och en rubrik närmast före 12 kap. 6 a § med följande lydelse,

dels att bilaga 1–3 ska benämnas bilaga 2–4 och att bilaga 4 ska ha följande lydelse, och

dels att det ska införas en ny bilaga 1 med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §¹

Kunskapskrav ska finnas för

– läsförståelse i årskurs 1,

– matematik, svenska och svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterande ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 3,

– *samtliga ämnen utom moderna språk i årskurs 6, och*

– *samtliga ämnen i årskurs 9.*

– matematik, svenska och svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterande ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 3, *och*

– *samtliga ämnen i årskurs 6 och 9.*

Kunskapskraven i årskurs 1 och 3 anger den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev vid slutet av årskursen. Kunskapskraven i årskurs 6 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när betyg sätts sista gången före slutet av årskurs 6. Kunskapskraven i årskurs 9 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när ett ämne avslutas.

3 §

I bilaga 1 till skollagen (2010:800) finns bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan).

Huvudmannen får besluta om ytterligare undervisningstid utöver den garanterade undervisningstiden.

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) *finns i bilaga 1.*

¹ Senaste lydelse 2016:336.

5 §

Enligt 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) ska det finnas språkval.

Huvudmannen ska *som språkval* erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska. Huvudmannen ska *inom ämnet moderna språk* erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska.

Huvudmannen ska sträva efter att därutöver erbjuda andra språk *som språkval*. Huvudmannen ska sträva efter att därutöver erbjuda andra språk *inom ämnet moderna språk*.

10 kap.

2 §

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden på ämnen och ämnesområden (timplaner) finns i bilaga 1. Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden på ämnen och ämnesområden (timplaner) finns i bilaga 2.

Huvudmannen får besluta om ytterligare undervisningstid utöver den garanterade undervisningstiden.

11 kap.

2 §²

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 2. Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 3.

Specialpedagogiska skolmyndigheten får meddela föreskrifter om fördelning av den garanterade undervisningstiden för elever som läser ämnet svenska i stället för ämnet teckenspråk enligt 12 kap. 4 § andra stycket skollagen (2010:800).

4 §

Enligt 12 kap. 4 § skollagen (2010:800) ska det finnas språkval.

Huvudmannen ska erbjuda minst två av språken franska, tyska och spanska *som språkval*. Huvudmannen ska *inom ämnet moderna språk* erbjuda minst två av språken franska, tyska och spanska.

Huvudmannen ska sträva efter att därutöver erbjuda andra språk *som språkval*. Huvudmannen ska sträva efter att därutöver erbjuda andra språk *inom ämnet moderna språk*.

² Senaste lydelse 2014:457.

12 kap.

2 §

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 3.

Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 4.

Språkval

6 a §

Enligt 13 kap. 4 § skollagen (2010:800) ska det finnas språkval.

Huvudmannen ska inom ämnet moderna språk erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska.

Huvudmannen ska sträva efter att därutöver erbjuda andra språk inom moderna språk.

6 b §

En elev får i stället för ett språk som erbjudits enligt 6 a § välja något av följande språk som språkval

- 1. det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i,*
- 2. svenska eller svenska som andraspråk under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk,*
- 3. engelska, eller*
- 4. teckenspråk.*

6 c §

Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits inom moderna språk enligt 6 a § andra stycket eller som språkval enligt 6 b § om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om det språk som avses i 6 b § 1 är ett nationellt minoritetsspråk.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Bilaga 1 tillämpas
 - höstterminen 2017 för årskurserna 1–6,
 - höstterminen 2018 för årskurserna 1–7,
 - höstterminen 2019 för årskurserna 1–8, och
 - höstterminen 2020 och därefter för årskurserna 1–9.

Föreslagen lydelse

Bilaga 1

Timplan för grundskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				Totalt
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellanstadiet	Hög- stadiet	
<i>Bild</i>	50	80		100	230
<i>Engelska</i>	60	220		200	480
<i>Hem- och konsumentkunskap</i>			36	82	118
<i>Idrott och hälsa</i>	140	160		200	500
<i>Matematik</i>	420	410		295	1 125
<i>Musik</i>	70	80		80	230
<i>Naturorienterande ämnen</i>	143	193		264	600
<i>Biologi</i>		55		75	
<i>Fysik</i>		55		75	
<i>Kemi</i>		55		75	
<i>Samhällsorienterande ämnen</i>	200	333		352	885
<i>Geografi</i>		70		75	
<i>Historia</i>		70		75	
<i>Religionskunskap</i>		70		75	
<i>Samhällskunskap</i>		70		75	
<i>Slöjd</i>	50	140		140	330
<i>Svenska eller svenska som andraspråk</i>	680	520		290	1 490
<i>Teknik</i>	47	65		88	200
<i>Språkval</i>		48		272	320
<i>Elevens val</i>					382
<i>Totalt garanterat antal timmar</i>	1 860	2 249	36	2 468	6 890
<i>Därav skolans val</i>					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 28 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellan-

stadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 39 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne. Resterande 53 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 52 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Nuvarande lydelse

Bilaga 3³

Timplan för sameskolan

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen	
Bild	140
Hem- och konsumentkunskap	40
Idrott och hälsa	310
Musik	120
Slöjd	180
Svenska	910
Engelska	280
Matematik	885
Geografi	700
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Samiska	800
Elevens val	60
Totalt garanterat antal timmar	4 425
Därav skolans val	210

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 15 procent. Antalet timmar för svenska, engelska, matematik, samiska och elevens val får dock inte minskas.

³ Senaste lydelse 2016:652.

*Föreslagen lydelse**Bilaga 4***Timplan för sameskolan**

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen

Bild	140
Hem- och konsumentkunskap	40
Idrott och hälsa	310
Musik	120
Slöjd	180
Svenska	910
Engelska	280
Matematik	885
Geografi	700
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Samiska	800
<i>Språkval</i>	48
Elevens val	60
Totalt garanterat antal timmar	4 473
Därav skolans val	210

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 15 procent. Antalet timmar för svenska, engelska, matematik, samiska, *språkval* och elevens val får dock inte minska.

1.3 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (2011:185)

Härigenom föreskrivs att bilaga 1–3 till skolförordningen (2011:185) ska ha följande lydelse.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2019.

2. För elever i grundskolan som höstterminen 2019 påbörjar årskurs 8 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i bilaga 1 den totala garanterade undervisningstiden i ämnet matematik och elevens val till och med årskurs 9 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 8 ska ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 195 timmar och elevens val till totalt minst 312 timmar, och
- för elever i årskurs 9 ska ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 160 timmar och elevens val till totalt minst 347 timmar.

3. För elever i grundsärskolan som höstterminen 2019 påbörjas årskurs 8 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i bilaga 2 den totala garanterade undervisningstiden i ämnena slöjd och matematik och elevens val till och med årskurs 9 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 8 ska ämnet slöjd uppgå till totalt minst 690 timmar, ämnet matematik till totalt minst 1 180 timmar och elevens val till totalt minst 165 timmar, och
- för elever i årskurs 9 ska ämnet slöjd uppgå till totalt minst 710 timmar, ämnet matematik till totalt minst 1 145 timmar och elevens val till totalt minst 180 timmar.

4. För elever i specialskolan som höstterminen 2019 påbörjar årskurs 9 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i bilaga 3 den totala garanterade undervisningstiden i ämnet matematik och elevens val till och med årskurs 10 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 9 ska ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 335 timmar och elevens val till totalt minst 310 timmar, och
- för elever i årskurs 10 ska ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 300 timmar och elevens val till totalt minst 345 timmar.

Lydelse enligt promemorian En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Bilaga 1

Timplan för grundskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				Totalt
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellanstadiet	Hög- stadiet	
Bild	50	80		100	230
Engelska	60	220		200	480
Hem- och konsument- kunskap			36	82	118
Idrott och hälsa	140	160		200	500
Matematik	420	410		295	1 125
Musik	70	80		80	230
Naturorienterande ämnen	143	193		264	600
Biologi		55		75	
Fysik		55		75	
Kemi		55		75	
Samhällsorienterande ämnen	200	333		352	885
Geografi		70		75	
Historia		70		75	
Religionskunskap		70		75	
Samhällskunskap		70		75	
Slöjd	50	140		140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520		290	1 490
Teknik	47	65		88	200
Språkval		48		272	320
Elevens val					382
Totalt garanterat antal timmar	1 860	2 249	36	2 468	6 890
Därav skolans val					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 28 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 39 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne. Resterande 53 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 52 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Föreslagen lydelse

Bilaga 1

Timplan för grundskolan

Ämnen	Undervisningstid i timmar				Totalt
	Låg- stadiet	Mellan- stadiet	Låg- och mellanstadiet	Hög- stadiet	
Bild	50	80		100	230
Engelska	60	220		200	480
Hem- och konsument- kunskap			36	82	118
Idrott och hälsa	140	160		200	500
Matematik	420	410		400	1 230
Musik	70	80		80	230
Naturorienterande ämnen	143	193		264	600
Biologi		55		75	
Fysik		55		75	
Kemi		55		75	
Samhällsorienterande ämnen	200	333		352	885
Geografi		70		75	
Historia		70		75	
Religionskunskap		70		75	
Samhällskunskap		70		75	
Slöjd	50	140		140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520		290	1 490
Teknik	47	65		88	200
Språkval		48		272	320
Elevens val					277
Totalt garanterat antal timmar	1 860	2 249	36	2 468	6 890
Därav skolans val					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 28 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 39 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne. Resterande 53 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 75 timmar i respektive ämne. Resterande 52 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Lydelse enligt promemorian En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Bilaga 2¹

Timplaner för grundsärskolan

Timplan för elever som läser ämnen

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen

Bild	225
Hem- och konsumentkunskap	525
Idrott och hälsa	750
Musik	395
Slöjd	730
Svenska eller svenska som andraspråk	1 300
Engelska	180
Matematik	1 110

Naturorienterande ämnen och teknik 785

Samhällsorienterande ämnen 695

Elevers val 195

Totalt garanterat antal timmar 6 890

Därav skolans val 1 800

Timplan för elever som läser ämnesområden (träningsskolan)

Undervisningstid i timmar för ämnesområden och totalt

Ämnesområden

Estetisk verksamhet	995
Kommunikation	995
Motorik	995
Vardagsaktiviteter	995
Verklighetsuppfattning	995

Elevers val 190

Fördelningsbar undervisningstid 1 500

Totalt garanterat antal timmar 6 665

¹ Senaste lydelse 2016:652.

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

Timplaner för grundsärskolan

Timplan för elever som läser ämnen

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen

Bild	225
Hem- och konsumentkunskap	525
Idrott och hälsa	750
Musik	395
Slöjd	670
Svenska eller svenska som andraspråk	1 300
Engelska	180
Matematik	1 215
Naturorienterande ämnen och teknik	785
Samhällsorienterande ämnen	695
Elevens val	150
Totalt garanterat antal timmar	6 890
Därav skolans val	1 800

Timplan för elever som läser ämnesområden (träningsskolan)

Undervisningstid i timmar för ämnesområden och totalt

Ämnesområden

Estetisk verksamhet	995
Kommunikation	995
Motorik	995
Vardagsaktiviteter	995
Verklighetsuppfattning	995
Elevens val	190
Fördelningsbar undervisningstid	1 500
Totalt garanterat antal timmar	6 665

Lydelse enligt promemorian En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor

Bilaga 3²

Timplan för specialskolan

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen

Bild	250
Hem- och konsumentkunskap	130
Idrott och hälsa	540
Rörelse och drama	245
Slöjd	350
Teckenspråk	725
Svenska	1 560
Engelska	515
Matematik	1 265
Geografi	940
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	850
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Språkval	320
Elevens val	380
Totalt garanterat antal timmar	8 070
Därav skolans val	600

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska, engelska, matematik, språkval och elevens val får dock inte minskas.

² Senaste lydelse 2016:652.

Föreslagen lydelse

Bilaga 3

Timplan för specialskolan

Undervisningstid i timmar för ämnen och ämnesgrupper samt totalt

Ämnen

Bild	250
Hem- och konsumentkunskap	130
Idrott och hälsa	540
Rörelse och drama	245
Slöjd	350
Teckenspråk	725
Svenska	1 560
Engelska	515
Matematik	1 370
Geografi	940
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	850
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Språkval	320
Elevens val	275
Totalt garanterat antal timmar	8 070
Därav skolans val	600

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska, engelska, matematik, språkval och elevens val får dock inte minskas.

2 Skolverkets uppdrag om en stadiindelad timplan

Statens skolverk fick den 15 maj 2014 i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan (U2014/3489/S). Förslagen i den här promemorian bygger bl.a. på Skolverkets redovisning av uppdraget (Skolverket, 2014b¹). Av regeringens uppdrag till Skolverket framgår att timplanen även fortsättningsvis ska reglera den minsta garanterade undervisningstid som ska erbjudas eleverna. Antalet timmar för de olika ämnena skulle enligt uppdraget fördelas på låg-, mellan- och högstadiet (årskurserna 1–3, 4–6 respektive 7–9), i stället för som i dag anges enbart totalt för hela grundskoletiden.

Vid fördelningen av undervisningstiden skulle Skolverket enligt uppdraget ta hänsyn till skillnaden mellan olika ämnen när det gäller för vilka årskurser det finns angivna kunskapskrav. Likaså skulle hänsyn tas till de olika inriktningarna för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 i grund- och ämneslärarutbildningen. Skolverket skulle vid fördelning av undervisningstiden även beakta frågan om lämplig längd på skoldagen för elever i olika åldrar. Vidare skulle myndigheten ta hänsyn till de antaganden om undervisningstidens fördelning för olika ämnen mellan de tre stadierna som redovisats av Skolverket (2013).

I Skolverkets uppdrag ingick dessutom att i arbetet med den stadiindelade timplanen förlägga den utökning av undervisningstiden i matematik med 120 timmar som infördes hösten 2013 till årskurs 1–3 samt att beakta den i budgetpropositionen för 2014 (2013/14:1) aviserade utökningen av undervisningstiden i matematik som planerades att införas från och med höstterminen 2016 i grundskolans årskurs 4–6.² Skolverket skulle även beakta den i 2014 års ekonomiska vårproposition (2013/14:100) aviserade utökningen av undervisningstiden i matematik årskurs 7–9 med motsvarande en timme per vecka som planerades införas från och med höstterminen 2016.³

I övrigt skulle Skolverket utgå från och fördela grundskolans dåvarande timplans 6 785 undervisningstimmar över låg-, mellan- och högstadiet. Antalet undervisningstimmar per ämne, liksom dagens regler för skolans val, skulle kvarstå oförändrade.

¹ Referenser av en viss författare från samma utgivningsår särskiljs genom att suffixen a, b, c och så vidare läggs till efter året. Suffixen följer verkens placering i referenslistan.

² Denna utökning av undervisningstiden har beslutats av riksdagen och trädde i kraft den 1 juli 2016.

³ Denna utökning av undervisningstiden har inte skett utan föreslås i denna promemoria.

För de naturorienterande ämnena (kemi, fysik och biologi) och de samhällsorienterande ämnena (geografi, historia, samhällskunskap och religionskunskap) skulle undervisningstiden fördelas mellan de naturorienterande och samhällsorienterande områdena för låg- respektive mellanstadiet och per ämne för högstadiet. Undervisningstiden för ämnet teknik skulle förläggas inom ramen för de naturorienterande ämnena i låg- respektive mellanstadiet.

2.1 Skolverkets arbete med att ta fram en stadiindelad timplan

I arbetet med att ta fram en stadiindelad timplan för grundskolan har Skolverket utgått från de antaganden om undervisningstid som ligger till grund för konstruktionen av kunskapskraven (Skolverket, 2009). Det betyder att myndigheten så långt som möjligt har utgått från praxis, vilket innebär att myndigheten har genomfört en inventering av officiell statistik, utredningar och forskning. Vidare har Skolverket utgått från statistik över fördelningen av planerad undervisningstid mellan årskurser och per ämne insamlad på skolenhetsnivå 2011–2013 (Skolverket, 2015a). Myndigheten har även tagit hänsyn till skoldagens längd för elever i olika åldrar samt beaktat lärarutbildningarnas utformning samt statistik över lärarbehörighet för olika ämnen och årskurser.

Som en del av arbetet med regeringsuppdraget genomförde Skolverket en webbaserad enkätundersökning där huvudmän och rektorer fick möjlighet att lämna synpunkter på ett utkast till en stadiindelad timplan. Enkäten skickades till alla 290 kommunala huvudmän och till de fristående huvudmän som har ansvar för minst fyra grundskolor där det bedrivs undervisning i årskurs 1–9 (totalt 7 stycken). Av dessa besvarade 182 huvudmän enkäten, varav 2 fristående huvudmän. Enkäten skickades även till samtliga rektorer som har ansvar för en eller flera skolenheter där det bedrivs undervisning i årskurs 1–9 i grundskola och/eller grundskola (totalt 794 stycken). Av dessa svarade 415 stycken.

Förslaget diskuterades även med ett antal rektorer för att pröva rimligheten vid schemaläggning av undervisningen och tjänstefördelning för lärarna. Vidare genomförde Skolverket ett externt samråd med andra skolmyndigheter, Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund samt lärares och skolledares fackliga organisationer. Dessa erbjöds att lämna synpunkter på det slutgiltiga förslaget i ett remissförfarande.

Skolverket lämnade sin redovisning till regeringen den 26 november 2014 (Skolverket, 2014b). Redovisningen innehåller ett förslag till en timplan som anger den minsta garanterade undervisningstiden för varje ämne och stadium.

2.2 Skolverket har lämnat ytterligare förslag till förändringar

Skolverket har lämnat förslag till förändringar som enligt myndigheten behöver göras med anledning av den nya stadiindelade timplanen. Skolverket föreslår att det ska ske en översyn av kursplanen i ämnet moderna språk (se vidare avsnitt 8.2). Vidare föreslår myndigheten att det ska ske en regleringsändring av hur tiden för ett ämne eller en ämnesgrupp kan minskas till förmån för tid till skolans val (se vidare avsnitt 5.4). Slutligen förordar Skolverket att begreppen lågstadium, mellanstadium och högstadium återinförs i skollagen (2010:800) (se vidare avsnitt 7).

Skolverket föreslår även att det ska ske en specifik reglering av den garanterade undervisningstiden i ämnet teknik för samtliga stadier. Enligt myndigheten krävs ytterligare utredning innan ett förslag kan presenteras på hur en stadiindelad timplan för låg- och mellanstadiet i sådant fall kan utformas (se vidare avsnitt 5.2.12). Skolverket förordar även att det bör ske en utredning av möjligheterna att minska undervisningstiden i elevens val till förmån för utökad tid i svenska eller svenska som andraspråk eller något annat ämne. Om undervisningstiden i elevens val minskas bör enligt myndigheten konsekvenserna för regleringen av modersmål och språkval ses över som en följd av detta (se vidare avsnitt 5.3).

Slutligen föreslår Skolverket att det ska ske en reglering av den garanterad undervisningstiden för ämnet modersmål. I dag är undervisningstiden oreglerad och det leder enligt myndigheten till problem med likvärdigheten. Det medför vidare svårigheter vid bedömning och oklara förutsättningar vid utarbetandet av kursplaner och kunskapskrav för minoritetsspråk. Denna fråga behandlas inte i denna promemoria.

3 I dag har vi en stadielös timplan

Eleverna i de obligatoriska skolformerna (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan) är i skollagen garanterade ett minsta antal undervisningstimmar. Hur denna tid ska fördelas över olika ämnen framgår av så kallade timplaner. När det gäller grundskolan är timplanen reglerad i en bilaga till skollagen. För övriga obligatoriska skolformer, dvs. grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, är timplanerna reglerade i bilagor till skolförordningen. Dagens timplaner är inte uppdelade efter stadier utan anger minsta garanterade undervisningstid per ämne eller ämnesgrupp för årskurs 1–9. Det innebär att huvudmännen relativt fritt kan fördela timplanens undervisningstimmar mellan årskurserna.

Genom att huvudmännen har fått frihet att fördela undervisningstimmar har det skapats ett flexibelt system för undervisningen. Som senare kommer att utvecklas är dock detta inte helt oproblematiskt. Det

finns relativt stora skillnader i hur huvudmännen fördelar undervisningstiden och det leder till svårigheter för elever vid skolbyten. Huvudmännen har även svårt att garantera att eleverna får den undervisningstid de har rätt till. Dessutom finns det en önskan från huvudmän och rektorer att den stadielösa timplanen ersätts med en stadieindelad timplan.

3.1 En tidigare stadieindelad timplan togs bort för att öka flexibiliteten

Det har tidigare funnits en stadieindelad timplan som vid grundskolans tillkomst i huvudsak motiverades av lärarkårens sammansättning (SOU 1992:94, s. 262). Som skäl för att avskaffa denna framfördes att utvecklingen hade gått mot en ökad frihet att lokalt bestämma hur undervisningen skulle ordnas och hur den tillgängliga undervisningstiden skulle fördelas mellan olika ämnen/kunskapsområden och stadier (prop. 1992/93:220, s. 27 f.).

Genom att anta en ny timplan avsåg den dåvarande regeringen fortsätta på den inslagna vägen med en ökad lokal frihet att planera undervisningen. Därmed skulle kommunerna och skolorna få ”en mycket stor frihet att lägga ut ämnen och timmar under skoldagen, skolveckan och läsåret, och med den begränsning som ligger i kursplanen, över hela skoltiden”. I samband med införandet av den stadielösa timplanen, men också mot bakgrund av den dåvarande lärarutbildningens utformning och ansvarsfördelning mellan stat och skolhuvudman, togs även stadietbegreppen (låg-, mellan- och högstadiet) bort från skollagen (prop. 1992/93:220 s. 63 ff.; SOU 1992:94).

3.2 Det har även bedrivits försök med timplanslösa grundskolor

I tiden efter avskaffandet av den stadieindelade timplanen genomfördes även en försöksverksamhet med timplanslösa grundskolor. Försöket inleddes 2000 och 2005 föreslog Timplanedelegationen i ett betänkande att timplanerna helt skulle avskaffas (SOU 2005:101). Förslaget blev emellertid inte verklighet. I samband med införandet av den nu gällande skollagen framhölls att en nationell timplan även i fortsättningen skulle vara norm för att alla elever ska få sin lagstadgade rätt till en likvärdig utbildning (prop. 2009/10:165 s. 368).

3.3 Det finns i dag en begränsad möjlighet att bedriva utbildning utan att tillämpa timplanen

Vid införandet av den nu gällande skollagen avslutades försöksverksamheten med timplanslösa grundskolor. Det infördes dock ett bemyndigande i skollagen enligt vilket regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen. Huvudmän som vill bedriva utbildning i grundskolan utan att tillämpa timplanen kan ansöka om detta hos Statens skol-

inspektion. En förutsättning för att Skolinspektionen ska kunna lämna ett sådant tillstånd är att huvudmannen har godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för att bedriva sådan utbildning. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i samtliga ämnen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Skolinspektionens medgivande ska avse en eller flera bestämda skolenheter och det får förenas med villkor (10 kap. 6 § 4 skollagen och 9 kap. 23 § skolförordningen). Det finns inte några motsvarande bestämmelser för de övriga obligatoriska skolformerna.

3.4 Det finns synpunkter på dagens stadielösa timplan

Lärarnas Riksförbund har utvärderat vad den nuvarande timplanen har fått för betydelse för fördelningen av undervisningstimmar i matematik i grundskolan (Lärarnas Riksförbund, 2012). I denna utvärdering och andra rapporter, om vilka effekter timplanerna har fått i skolan, kritiserar de stadielösa timplanerna.

3.4.1 Undervisningstiden varierar mycket över landet

Kritik har riktats mot att undervisningstiden varierar mycket över landet. Den tidigare omnämnda studien från Lärarnas Riksförbund kan tas som exempel på dessa variationer (Lärarnas Riksförbund, 2012). När studien genomfördes var eleverna garanterade 900 timmar i matematik under de nio år de gick i grundskolan. Förbundets granskning visar att den stadielösa timplanen i grundskolan har gett upphov till relativt stora variationer runtom i landet. I årskurs 8 fick vissa elever 71 timmar matematik under läsåret, medan andra elever kunde få upp till 125 timmar. Enligt förbundet spelar det därmed stor roll i vilken skola en elev går i och denna skillnad kan påverka måluppfyllelsen för den enskilda eleven.

Ett annat exempel på de lokala variationer som kan uppstå är ämnet moderna språk. Enligt Statens skolverks redovisning finns det tecken på att det under de senaste åren skett en förskjutning av undervisningstiden från årskurs 6 till årskurs 7. Myndighetens statistik från läsåret 2013/14 visar att av de som läser moderna språk är det cirka två tredjedelar som börjar i årskurs 6 och en tredjedel som börjar i årskurs 7. Enligt Skolverket är statistiken dock svårtolkad. Myndigheten har fått signaler om att elever vid skolbyten inte fått möjlighet att läsa språk i årskurs 7 för att de inte har börjat med språkvalet i årskurs 6 vid sin tidigare skola (Skolverket, 2014b).

Slutligen kan skolans val användas för att illustrera vilka lokala olikheter som kan uppstå med dagens timplan. Skolans val utgörs av ett lokalt tillval som skolan – efter godkännande av Skolverket – får erbjuda eleverna och omfattar i grundskolan 600 undervisningstimmar. Enligt den nuvarande timplanen får antalet timmar för ett ämne eller en ämnesgrupp vid skolans val minskas med högst 20 procent. Emellertid får antalet

timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik inte tas i anspråk (bilaga 1 till skollagen).

Eftersom det inte är reglerat hur undervisningstiden ska fördelas mellan årskurserna kan huvudmannen minska undervisningstiden i exempelvis historia eller något annat ämne i årskurserna 7–9 med mer än 20 procent. Denna bristande likvärdighet kan i sin tur leda till att elever vid skolbyten riskerar att gå miste om undervisningstid i ett visst ämne.

3.4.2 Skolorna har svårt att garantera undervisningstiden

Dagens stadielösa timplan kräver att det finns ordentliga rutiner för uppföljning som säkerställer att eleverna verkligen får den undervisningstid som de har rätt till. Om det inte görs ordentliga uppföljningar riskerar eleverna nämligen att gå miste om undervisningstid och i förlängningen inte nå kunskapskraven. Eftersom det inte finns några naturliga avstämningpunkter i den stadielösa timplanen, ökar kraven på huvudmännen eftersom de måste se till att eleverna får de undervisningstimmar som de har rätt till i alla nio årskurserna, i stället för tre årskurser åt gången. Systemet medför även att det ställs krav på de huvudmän som inte erbjuder alla nio årskurser att kunna rapportera till den nya skolan om hur många undervisningstimmar som eleven fått i de olika ämnena. Samma sak gäller om en elev byter från en skola till en annan.

En enkätstudie som presenteras i en rapport från Skolverket visar att det finns brister i fråga om huvudmännens uppföljning av undervisningstiden. Av 250 huvudmän som besvarade enkäten uppgav 64 procent att kommunen eller den enskilda huvudmannen saknade riktlinjer för hur den garanterade undervisningstiden i skolorna ska följas upp (Skolverket, 2013).

I samma rapport framkommer att den garanterade undervisningstiden spelar en undanskymd roll för de intervjuade rektorernas och lärarnas vardag. I studien genomförde Skolverket intervjuer med rektorer och lärare och enligt myndigheten tycks i den dagliga verksamheten målen och elevernas resultat vara i fokus snarare än den garanterade undervisningstiden.

I en sammanställning från Skolinspektionen framgår att av 722 grundskolor som myndigheten efter tillsyn fattade beslut om under 2011 gjordes bedömningen att det i fler än 70 skolor behövdes åtgärder för att eleverna skulle kunna erbjudas utbildning i den omfattning de har rätt till (Skolinspektionen, 2012).

En viktig del för att det ska kunna göras ordentliga uppföljningar är att huvudmännen vet hur undervisningstiden fördelas. I den tidigare omnämnda granskningen från Lärarnas Riksförbund ställdes frågan till såväl lärare som rektorer om de visste hur de 900 matematiktimmarna

fördelades över de olika årskurserna. Av lärarna var det 37 procent som svarade att de inte kände till fördelningen. Motsvarande siffra för rektorerna var 10 procent. Av rektorerna uppgav 20 procent att de inte kände till fördelningen i detalj och motsvarande siffra för lärarna var 36 procent. Förbundet kommenterar resultatet på följande sätt:

Fler än var tredje lärare säger att de inte känner till hur eventuell fördelning av undervisningstiden i matematik ser ut, utifrån timplanen, i de olika årskurserna. Det är hur som helst anmärkningsvärt att tio procent av rektorerna, som ytterst ansvarar för undervisningen i skolan, säger att den obligatoriska timplanen inte har med undervisningsfördelningen att göra på den egna skolan. Detta är ett brott mot skollagen. Ytterligare 20 procent av rektorerna hävdar att timplanen styr, men att de inte känner till detaljerna i styrningen på den egna skolan (Lärarnas Riksförbund, 2012, s. 15).

3.4.3 En stadielös timplan försvårar skolbyten

Skillnader i hur undervisningstiden fördelas mellan årskurser kan också orsaka problem då en elev byter skola. Elever riskerar att inte få sin garanterade undervisningstid i alla ämnen och att gå miste om undervisning i delar av det centrala innehållet. Skolverket konstaterar att bestämmelser om garanterad undervisningstid och en nationell timplan är ett viktigt ramverk för utformningen av scheman på lokal nivå. På skolnivå uppfattar rektorer och lärare dessa som riktmärken och en garanti för att ämnen inte försvinner och för att elever ska få undervisningstid i alla ämnen.

Att undervisningstiden planeras olika vid olika skolor kan leda till att en elev som byter skola riskerar att missa centralt innehåll eller får läsa samma centrala innehåll två gånger. Hur arrangemanget kring elevers byten ser ut varierar skolorna emellan. I en intervjustudie som Skolverket genomfört uppgav rektorer och lärare att de upplever en ökning av elevernas rörlighet mellan skolor och kommuner, vilket gör att skolorna i dag delvis arbetar under nya förutsättningar. Den information som följer med då en elev byter skola kan se väldigt olika ut och uppgifter om elevernas undervisningstid i olika ämnen saknas ofta. Intervjuutsagorna visar också att det vid skolbyten därför kan vara svårt att veta vilken undervisningstid eleverna fått tidigare (Skolverket, 2014b).

3.4.4 En stadiindelad timplan efterfrågas

Lärarnas Riksförbund anger i en utvärdering av den nuvarande timplanen och undervisningstimmarna i matematik att nästan sex av tio lärare (59 procent) och fler än var fjärde rektor i grundskolan anser att måluppfyllelsen skulle förbättras om det infördes fasta timplaner per stadium i grundskolan, alltså ett fast antal timmar i matematik för låg-, mellan- respektive högstadiet (Lärarnas Riksförbund, 2012). Knappt någon lärare tror att fasta timplaner skulle försämra måluppfyllelsen.

Enligt förbundet överensstämmer det som framkommit i rapporten om undervisningstid i matematik med de signaler som förbundet säger sig ha fått när det gäller undervisningstiden i grundskolans övriga ämnen. Resultatet visar att den tilldelade undervisningstiden i grundskolan varierar stort beroende på skola och kommun. Det är enligt förbundet ett allvarligt problem eftersom tiden med rätt utbildade lärare som kan undervisa är avgörande för måluppfyllelsen och därmed kunskapsresultaten. Undervisningen handlar inte enbart om behöriga lärare och läromedel – tiden är en förutsättning för god undervisning och tillgodogörande av läromedel (Lärarnas Riksförbund, 2012).

Av den anledningen föreslår Lärarnas Riksförbund i sin rapport att fördelningen av undervisningstimmar ska följa strukturen i kursplanerna med uppdelningen i centralt innehåll för årskurserna 1–3, 4–6 och 7–9 i grundskolan samt kunskapskrav i slutet av årskurserna 3, 6 och 9, dvs. förbundet menar att den nationella timplanen ska stadiindelade (Lärarnas Riksförbund, 2012).

4 En stadiindelad timplan är en förutsättning för en likvärdig skola

Förslag: Det ska införas en stadiindelad timplan i grundskolan.

Bedömning: Det bör även i fortsättningen finnas möjlighet för Statens skolinspektion att besluta att en huvudman får bedriva utbildning i grundskolan utan att tillämpa timplanen.

Statens skolverk bör få i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

En stadiindelad timplan underlättar uppföljning...

Som nämnts tidigare visar genomförda studier att det finns brister i uppföljningen av att eleverna verkligen får de undervisningstimmar som de har rätt till. Fokus läggs i stället i första hand på kunskapskraven. Att eleverna får de undervisningstimmar som anges i timplanen är emellertid av central betydelse för elevernas möjligheter att nå kunskapskraven. Det är således viktigt att huvudmännen ser till att eleverna får de undervisningstimmar som de har rätt till. En tydligare uppdelning i tre stadier – låg-, mellan- och högstadiet – kan bidra till att öka överskådligheten och därmed underlätta uppföljningsarbetet. Det blir därmed lättare för huvudmannen att se till att eleverna får rätt antal undervisningstimmar. En sådan uppdelning kan dessutom bidra till en minskad administrativ börda för huvudmannen och rektorn.

...och elevers flytt mellan skolor...

Som redogjorts för tidigare upplever många huvudmän att det kan uppstå svårigheter i samband med att elever byter skolor. Eftersom det kan vara svårt för den nya skolan att få information om hur många undervisningstimmarna eleven har fått vid den tidigare skolan, kan det vara svårt att se till att eleverna får den undervisningstid som han eller hon har rätt till. En stadieindelad timplan kan bidra till att underlätta skolbyten eftersom det klart och tydligt anges hur många timmar eleven ska vara garanterad i varje stadium.

Behovet av kompletterande undervisning för elever i samband med skolbyten kan likaså förväntas minska i takt med att skolorna erbjuder mer likvärdig utbildning. Därmed behöver ett skolbyte till skillnad från i dag inte i samma utsträckning riskera att medföra extrastudier för eleverna.

...och utgör en naturlig fortsättning på tidigare genomförda förändringar...

Det har under senare år införts reformer som inneburit en ökad styrning av undervisningstiden. I samband med läroplansreformen 2011 infördes nya kursplaner i samtliga ämnen. I kursplanerna – förutom i moderna språk och hem- och konsumentkunskap – formulerades centralt innehåll för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9. I moderna språk strukturerades det centrala innehållet till årskurs 4–9 och i hem- och konsumentkunskap till årskurs 1–6 och 7–9. Kunskapskrav för samtliga ämnen utom moderna språk finns för slutet av årskurs 6 och 9. För svenska eller svenska som andraspråk, matematik, naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen finns dessutom kunskapskrav för slutet av årskurs 3. För moderna språk finns kunskapskrav för slutet av årskurs 9.

Vidare genomförs nationella prov i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, 6 och 9. Nationella prov i engelska genomförs i årskurs 6 och 9. Från och med våren 2016 genomförs inte längre nationella prov de i samhälls- och naturorienterande ämnena i årskurs 6. De är däremot obligatoriska i årskurs 9, då skolorna genomför provet i ett av ämnena biologi, fysik eller kemi samt i ett av ämnena geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap.

Mot denna bakgrund framstår det som naturligt att den minsta garanterade undervisningstiden i de olika ämnena har en tydligare koppling till kursplanerna och de nationella proven. Vidare bidrar en stadieindelad timplan till att skapa ett enhetligt och därmed mer greppbart system.

...och bidrar slutligt till en mer likvärdig skola

En stadieindelad timplan innebär att det skapas bättre förutsättningar för huvudmännen att säkerställa att eleverna får den undervisningstid som de har rätt till. Detta kan i sin tur förväntas leda till förbättrade möjligheter för eleverna att nå kunskapskraven. Detta är viktiga byggstenar när det

kommer till att uppfylla det grundläggande kravet om att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Ett viktigt steg mot en mer likvärdig skola bör således vara att ersätta den nuvarande timplanen i grundskolan med en stadiindelad timplan. Av samma skäl bör det även ske en stadiindelning av timplanerna för övriga obligatoriska skolformer. Skolverket bör få i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner för övriga obligatoriska skolformer.

Möjligheten att bedriva utbildning utan timplan bör inte tas bort

En fråga som inställer sig är om möjligheten att ge tillstånd att bedriva utbildning utan att tillämpa timplanen bör tas bort. Det kan tyckas att de negativa konsekvenser som en stadielös timplan kan föra med sig borde vara särskilt tydliga på skolenheter där huvudmannen överhuvudtaget inte behöver tillämpa timplanen. De skäl som lyfts fram för att införa en stadiindelad timplan gäller även i förhållande till de elever som går på sådana skolenheter. Det ligger även i dessa elevers intresse att det skapas ett system som exempelvis säkerställer att de får den utbildning de har rätt till och att ett eventuellt byte av skolenhet inte försvåras i onödan. Vidare har de precis som alla andra elever rätt till en likvärdig utbildning. Slutligen är det nödvändigt – för att den stadiindelade timplanen ska kunna utgöra grunden för en likvärdig skola – att det finns en skyldighet för det stora flertalet av huvudmännen att tillämpa timplanen. Dessa förhållanden talar för att möjligheten att meddela undantag från att tillämpa timplanen bör tas bort.

Det finns emellertid anledning att framhålla de uttalanden som skedde i motiven i samband med att den aktuella möjligheten infördes. I propositionen till skollagen uttalades bl.a. följande:

En huvudman som vill bedriva utbildning utan att vara bunden av den nationella timplanen bör kunna ansöka om undantag hos Statens skolinspektion. En förutsättning för att ett sådant undantag ska kunna medges bör vara att huvudmannen kan visa godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för detta, samt hur huvudmannen avser att säkerställa att utbildningen håller en så hög kvalitet att eleverna ges fullgoda förutsättningar att nå utbildningens mål. Skolinspektionen ska inom ramen för sin tillsyn bevaka att villkoren för undantagen uppfylls (prop. 2009/10:165 s. 369).

Det kan alltså i vissa undantagsfall finnas huvudmän som bedriver en utbildning med ett pedagogiskt innehåll som inte låter sig förenas med timplanen. Dessa huvudmän bör även fortsättningsvis ges goda förutsättningar att bedriva utbildning och det talar emot att möjligheten till undantag från att tillämpa timplanen bör tas bort. Till detta kommer att det ställs krav på att en huvudman som vill få ett sådant tillstånd måste kunna ge godtagbara skäl för att inte behöva tillämpa timplanen. Vidare

ska Skolinspektionen granska ansökan om tillstånd och även därefter se till att kraven för att få bedriva en timplanslös utbildning uppfylls. Därmed säkerställs att även dessa elever får en utbildning av god kvalitet. De rättssäkerhetskrav som ligger bakom förslaget till en stadiindelad timplan tillgodoses därmed även i förhållande till dessa elever, om än på ett annat sätt.

Av dessa skäl lämnas inte något förslag om att ta bort möjligheten att bevilja undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen. Utgångspunkten måste emellertid vara att den stadiindelad timplanen ska tillämpas i grundskolan och att tillstånd att få bedriva utbildning utan timplan enbart ska lämnas i undantagsfall. För att så ska kunna ske krävs att huvudmannen har godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för sin begäran och eleverna ges förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i samtliga ämnen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

5 Närmare förslag om en stadiindelad timplan för grundskolan samt vissa ändringar beträffande övriga obligatoriska skolformer

5.1 Närmare om den nuvarande regleringen

Som framgått är eleverna i de obligatoriska skolformerna, dvs. grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, i skollagen garanterade ett antal timmar som undervisningen minst ska uppgå till under deras tid i skolformen. Undervisningstiden uppgår i grundskolan och i grundsärskolan till 6 890 timmar, i specialskolan till 8 070 timmar och i sameskolan, som omfattar årskurs 1–6, till 4 425 timmar. Vidare framgår det av skollagen vilka ämnen som undervisningen ska omfatta och därmed vilka ämnen som den totalt minsta garanterade undervisningstiden ska fördelas mellan.

Undervisningstiden fördelas i timplaner

Som nämnts i avsnitt 3 regleras grundskolans timplan i en bilaga till skollagen, medan de övriga obligatoriska skolformernas timplaner regleras i bilagor till skolförordningen (10 kap. 4 och 5 §§, 11 kap. 6 och 7 §§, 12 kap. 4 och 5 §§, 13 kap. 4 och 5 §§ och bilaga 1 skollagen samt bilaga 1–3 skolförordningen).

I grundskolans timplan fördelas undervisningstiden mellan de olika ämnena på följande sätt:

Ämnen	Timmar
Bild	230
Hem- och konsumentkunskap	118
Idrott och hälsa	500
Musik	230
Slöjd	330
Svenska eller svenska som andraspråk	1 490
Engelska	480
Matematik	1 125
Geografi	885
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	800
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Språkval	320
Elevens val	382
Totalt garanterat antal timmar	6 890
Därav skolans val	600

Skolans val är tid som kan användas för profilering av en skolenhet

Den tid som är avsatt för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen och det är rektorn som beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas. Undervisningen i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven. Skolans val får också omfatta undervisning i ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. Planen får till sitt innehåll och sin inriktning avvika från kursplanerna, men vara förenlig med skolans värdegrund och uppdrag samt ha godtagbar pedagogisk kvalitet (9 kap. 9 och 10 §§ skollagen). Eftersom tiden för skolans val utgör en del av den totalt garanterade undervisningstiden finns det möjlighet att minska undervisningstiden i andra ämnen till förmån för skolans val. Hur denna minskning får ske är närmare reglerad i timplanen.

För grundskolan och specialskolan gäller att undervisningstiden i ett ämne eller en ämnesgrupp får minskas med högst 20 procent till förmån för skolans val. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas. I sameskolan finns en liknande bestämmelse med den skillnaden att antalet timmar för ett

ämne eller en ämnesgrupp får minskas med högst 15 procent. I grundskolan gäller att antalet timmar för varje ämne i timplanen inte får minskas i oproportionerligt stor omfattning till förmån för skolans val (10 kap. 4 § tredje stycket och bilaga 1 skollagen och 9 kap. 9 och 11 §, 10 kap. 7–9 §§, 11 kap. 8 och 9 §§, 12 kap. 8 och 9 §§ och bilaga 1, 2 och 3 skolförordningen).

Elevens val syftar till att fördjupa elevens kunskaper i ett eller flera ämnen

Elevens val utgör en tid inom vilken eleven kan göra vissa val. Syftet med undervisningen är att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen (10 kap. 4 § tredje stycket, 11 kap. 6 § tredje stycket, 12 kap. 4 § fjärde stycket och 13 kap. 4 § tredje stycket skollagen). I avsnitt 5.3 lämnas förslag som rör tiden för elevens val och i avsnitt 5.3.2 återfinns en utförlig beskrivning av den gällande ordningen för elevens val.

Betyg sätts i grundskolan och i sameskolan från årskurs 6 och i specialskolan från årskurs 7

I grundskolan och sameskolan sätts betyg från årskurs 6 i alla ämnen som eleven fått undervisning i förutom språkval. Betygssättning i språkval påbörjas i årskurs 7. I specialskolan gäller liknande betygsbestämmelser med den skillnaden att betygssättningen påbörjas ett år senare, dvs. i årskurs 7 och att betygssättning i språkval påbörjas i årskurs 8. För grundskolans elever gäller att betyg ska sättas om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det.

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen. Vid betygssättningen av ett ämne som har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av bestämda kunskapskrav. Terminsbetyg ska utfärdas vid slutet av varje termin från det att betygssättningen påbörjas (i årskurs 6 eller 7) till den näst sista terminen i skolformen. Den sista terminen ska det, i samband med att skolplikten upphör, utfärdas ett slutbetyg. Slutbetyget ska innehålla uppgifter om den högsta årskursen som eleven genomgått och om de senaste besluten om elevens betyg. Betyg som satts innan ett ämne har avslutats ska inte ingå i slutbetyget (10 kap. 19 och 20 §§, 11 kap. 22 och 23 §§, 12 kap. 19 och 20 §§ och 13 kap. 20 och 21 §§ skollagen och 6 kap. 11, 14 och 15 §§ skolförordningen).

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F. För den elev som inte uppnår kraven för betyget E, ska betyg inte sättas i ämnet (10 kap. 16 och 17 §§, 11 kap. 19 och 20 §§, 12 kap. 16 och 17 §§ och 13 kap. 16 och 18 §§).

Den nationella betygsstatistiken redovisas utifrån genomsnittlig betygspoäng

Vid överväganden av hur en stadiindelning av timplanen bör göras är det bl.a. relevant hur stor målpuffyllelsen är i respektive ämne. Ett mått är det betygsgenomsnitt eleverna har i respektive ämne. Betygsgenomsnittet baseras på elevernas betygspoäng och reglerna för hur betygspoängen räknas fram är hänförliga till gymnasievalet. En närmare redogörelse för vad som krävs för att bli antagen till gymnasieskolan ges i avsnitt 9.1.

Vid överväganden om en stadiindelning av timplanen är det också relevant vad eleverna måste tänka på inför ett gymnasieval. Om antalet platser vid ett nationellt program i gymnasieskolan är färre än antalet sökande som ska tas emot ska det göras ett urval. Företräde mellan de sökande bestäms efter ett meritvärde som utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. Betygsvärdet för betygen bestäms på följande sätt:

Betyg	Betygsvärde
A	20
B	17,5
C	15
D	12,5
E	10
F	0

För sökande som fått betyg i moderna språk som språkval får meritvärdet beräknas på summan av betygsvärdena av detta betyg och de 16 bästa betygen i övrigt. Detta innebär att det högsta meritvärdet utan betyg i moderna språk som språkval är 320 poäng och att det högsta meritvärdet med betyg i moderna språk som språkval är 340 poäng (7 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Anledningen till att bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 juli 2014, infördes var att uppmuntra fler elever att välja att läsa fler främmande språk än engelska och ge ett incitament att också fullfölja dessa studier. Effekten av bestämmelserna är således att eleverna har möjlighet att påverka sitt meritvärde genom att läsa moderna språk som språkval.

5.2 En stadiindelad timplan för grundskolan ämne för ämne

I detta avsnitt presenteras ett förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan ämne för ämne. Förslaget bygger i stora delar på det förslag till stadiindelad timplan som presenterats av Skolverket. I de fall förslagen avviker från Skolverkets förslag redogörs för detta. En utförlig redogörelse för Skolverkets arbete med att ta fram förslaget till en stadiindelad timplan återfinns i avsnitt 2.1. Utöver vad som framgår där bör tilläggas att myndighetens förslag bygger på progressionen, det vill säga en stegring av kravnivån, i ämnenas kursplaner och kunskapskrav samt

myndighetens statistik över hur huvudmännen har planerat undervisningstiden för åren 2011–2013.

Ämnen presenteras nedan i samma ordning som de presenteras i den nuvarande timplanen.

5.2.1 Bild

Förslag: I ämnet bild ska den minsta garanterade undervisningstiden om 230 timmar fördelas med 50 timmar i lågstadiet, 80 timmar i mellanstadiet och 100 timmar i högstadiet.

Statistik från Skolverket visar att den planerade undervisningstiden i bild läsåret 2015/16 översteg den garanterade undervisningstiden enligt timplanen med 7,4 procent (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 2,3 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,4. Av flickorna var det 1,5 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 15,8. Motsvarande siffror för pojkarna var 3,1 procent och 13,0 i betygspoäng. Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstiden (230 timmar) gett förutsättningar för eleverna att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnet.

Det bedöms att ämnet bör återkomma kontinuerligt under alla stadier för att möjliggöra en god kunskapsutveckling i ämnet för eleven. Detta ska balanseras mot behovet av tillräckligt mycket sammanhängande undervisningstid vid varje lektionstillfälle för att ge utrymme för den skapande process som ämnet kännetecknas av. Av samma skäl bedöms det värdefullt att ämnet successivt ges mer utrymme högre upp i årskurserna.

Det föreslås därför att den minsta garanterade undervisningstiden i ämnet fortsatt ska vara 230 timmar och att dessa ska fördelas på 50 timmar i lågstadiet, 80 timmar i mellanstadiet och 100 timmar i högstadiet.

5.2.2 Engelska

Förslag: I ämnet engelska ska den minsta garanterade undervisningstiden om 480 timmar fördelas med 60 timmar i lågstadiet, 220 timmar i mellanstadiet och 200 timmar i högstadiet.

Engelska är ett ämne där den planerade undervisningstiden enligt Skolverkets statistik ofta har utökats av huvudmannen, i snitt med 2,9 procent under läsåret 2015/16, jämfört med den garanterade undervisningstiden (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 6,1 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,5. Av flickorna var det 5,3 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,9. Motsvarande siffror för pojkarna var 6,9 procent och 14,1 i betygspoäng.

I engelska står sig svenska elever mycket bra i internationella jämförande studier. Våren 2011 genomfördes European Survey on Language Competences⁴ (ESLC) i 14 länder. Omkring 53 000 elevers kunskaper i de fem mest studerade språken – engelska, franska, italienska, spanska och tyska – inom EU testades. För Sveriges del testades elevers kunskaper i spanska och engelska. Svenska elevers resultat i engelska var mycket goda (Skolverket, 2012). I förmågan läsa hamnade Sverige och Malta i topp med en jämförelsevis mycket stor andel elever som presterat på den högsta nivån. I förmågan lyssna är svenska elever signifikant bättre än elever från alla andra deltagande länder. Resultaten i förmågan skriva visade på ett liknande komparativt internationellt mönster som i läsa och lyssna, men resultaten var här generellt sett lägre, vilket även gällde för de svenska eleverna. När eleverna uppger hur användbart det studerade språket är så ligger svenska elevers attityder till engelskan i topp tillsammans med flera andra länder.

Mot bakgrund av betygstatistiken och de goda resultat svenska elever har i nationella prov och internationella jämförande studier föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i ämnet fortsatt ska vara 480 timmar fördelade på 60 timmar i lågstadiet, 220 timmar i mellanstadiet och 200 timmar i högstadiet.

5.2.3 Hem- och konsumentkunskap

Förslag: I ämnet hem- och konsumentkunskap ska den minsta garanterade undervisningstiden om 118 timmar fördelas med 36 timmar i låg- och mellanstadiet och 82 timmar i högstadiet.

Statistik från Skolverket visar att den planerade undervisningstiden i hem- och konsumentkunskap läsåret 2015/16 understeg den garanterade undervisningstiden enligt timplanen med 20,3 procent (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 2,8 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,4. Av flickorna var det 2 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygs-

⁴ Se <https://ec.europa.eu/epale/sv/node/2856>.

poängen var 15,7 i betygspoäng. Motsvarande siffror för pojkarna var 3,5 procent och 13,2 i betygspoäng. Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstiden (118 timmar) gett förutsättningar för tillfredsställande måluppfyllelse. Detta särskilt med hänsyn tagen till att den planerade undervisningstiden är mindre än den garanterade.

Undervisningen i hem- och konsumentkunskap har ett stort praktiskt inslag och är därför ofta beroende av längre pass och att det finns tillgång till specialsalar. Av den anledningen har Skolverket föreslagit att de 118 timmarna ska fördelas med 36 timmar över låg- och mellanstadiet och med 82 timmar i högstadiet. Därmed frångås principen att fördela den minsta garanterade undervisningstiden över alla tre stadierna. Förslaget att reglera tid för låg- och mellanstadiet tillsammans ger huvudmännen större frihet att utifrån lokala möjligheter fördela tiden än om den skulle indelas mellan dessa båda stadier.

Det bedöms därför att den minsta garanterade undervisningstiden i ämnet fortsatt bör vara 118 timmar och att dessa bör fördelas på 36 timmar i låg- och mellanstadiet och 82 timmar i högstadiet.

5.2.4 Idrott och hälsa

Förslag: I ämnet idrott och hälsa ska den minsta garanterade undervisningstiden om 500 timmar fördelas med 140 timmar i lågstadiet, 160 timmar i mellanstadiet och 200 timmar i högstadiet.

Idrott och hälsa är ett ämne där den planerade undervisningstiden enligt statistiken har utökats av huvudmannen, med i snitt 3,8 procent, jämfört med den garanterade undervisningstiden under läsåret 2015/16 (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 5,4 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,4. Av flickorna var det 5,8 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,2. Motsvarande siffror för pojkarna var 4,9 procent och 14,6 i betygspoäng. Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstiden (500 timmar) gett huvudmännen förutsättningar att planera undervisningen så att eleverna ges möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnet.

I sammanhanget finns det också skäl att framhålla att daglig fysisk aktivitet är viktigt för att eleverna ska kunna prestera bra och förbättra sina studieresultat. En viktig del för att främja elevernas lärande är därför att eleverna ges möjlighet till daglig fysisk aktivitet. För att betona detta anges det i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritids-

hemmet 2011 (Lgr 11) under avsnittet Skolans värdegrund och uppdrag att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Rörelse ska alltså vara en naturlig del av skoldagen som dels sker genom undervisning i ämnet idrott och hälsa, dels kan ske genom andra typer av fysisk aktivitet och motorisk träning. Sådana insatser är betydligt enklare att genomföra än att ändra förutsättningarna för ämnet idrott och hälsa.

Med anledning av ovanstående bedöms det att den föreslagna minsta garanterade undervisningstiden i idrott och hälsa fortsatt ska vara 500 timmar och att dessa bör fördelas på 140 timmar i lågstadiet, 160 timmar i mellanstadiet och 200 timmar i högstadiet.

5.2.5 Matematik

Förslag: I ämnet matematik i grundskolan ska den minsta garanterade undervisningstiden om 1 230 timmar fördelas med 420 timmar i lågstadiet, 410 timmar i mellanstadiet och 400 timmar i högstadiet.

Under senare år har det i flera internationella utvärderingar uppmärksamats att svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats. I Programme for International Student Assessment (PISA) 2009 hade resultatet för svenska 15-åringar försämrats signifikant jämfört med den mätning som gjordes 2003⁵. I PISA 2012 har trenden med försämrade resultat förstärkts ytterligare. I mätningen var det inte något annat av de 33 OECD-länderna som hade en lika stor resultatförsämring som Sverige. De svenska elevernas resultat hade sjunkit från 494 poäng i PISA 2009 till 478 poäng i PISA 2012. Genomsnittet för OECD-länderna var 494 poäng och eleverna i samtliga övriga nordiska länder nådde eleverna bättre resultat än de svenska eleverna. Från att ha presterat över OECD-genomsnittet i PISA 2000 ligger alltså de svenska resultaten i PISA 2012 långt under genomsnittet.

Trends in Mathematics and Science Study (TIMSS) 2007 visar också en tydlig försämring för svenska åttondeklassare jämfört med de tidigare mätningar som genomförts 1995 och 2003⁶. I TIMSS 2007 deltog Sverige för första gången även med fjärdeklassare. Resultatet för fjärdeklassarna låg under snittet för deltagande EU- och OECD-länder. Även likvärdigheten mellan eleverna har försämrats. Flickor presterar över lag bättre än pojkar och lågpresterande elever tappar mest. Vid TIMSS-undersökningen jämförs även bl.a. hur mycket undervisningstid eleverna får. Jämförelserna visar att svenska elever får relativt få undervisningstimmar i förhållande till andra länder.

⁵ <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa>

⁶ <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/timss>

Internationell forskning visar att det finns ett samband mellan utökad undervisningstid och ett förbättrat kunskapsresultat (bl.a. Marcotte [2007], Myrup Jensen [2013] och Lavy [2014]). Forskningen visar att en utökad undervisningstid ger positiv effekt på elevers kunskaper i matematik, såväl i lägre som högre årskurser. Lavy skattade effekterna av undervisningstid på elevers prestation i PISA och han fann att en utökad undervisningstid medförde en positiv effekt för flickor, utrikes födda och elever med svagare socioekonomisk bakgrund i årskurs 9.

De svenska elevernas försämrade resultat i matematik har lett till att undervisningstiden i matematik under senare år har utökats vid två tillfällen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2013 utökades undervisningstiden med 120 timmar och den 1 juli 2016 trädde en lagändring i kraft som innebär att undervisningstiden utökats med ytterligare 105 timmar. Efter den senaste ändringen uppgår undervisningstiden i matematik i grundskolan till 1 125 timmar, i grundsärskolan till 1 110 timmar, i specialskolan till 1 265 timmar och i sameskolan till 885 timmar.

I förarbetena till den första utökningen av undervisningstiden i matematik gjorde regeringen, på grundval av en rapport från Skolverket, bedömningen att den utökade undervisningstiden borde fördelas med en timme i veckan i årskurserna 1–3 för att få den önskade effekten (prop. 2012/13:64 s. 13 f.). En sådan förläggning av undervisningstiden medför enligt de bedömningar från Skolverket som lyftes fram av regeringen att tid för elevers kunskapsutveckling frigörs i de senare årskurserna. Den tid som i dag ofta används i de senare årskurserna för att repetera och fylla tidiga kunskapsluckor kan då i stället användas för undervisning om det innehåll som årskurserna 7–9 är avsedda för. Det påpekas även att elevers tidiga positiva erfarenheter av matematik kan vara avgörande för flickors och pojkars framtida attityder till och intresse för ämnet.

I förarbetena till den senaste utökningen av undervisningstiden i matematik gjorde regeringen bedömningen att denna utökning av undervisningstiden bör förläggas i årskurs 4–6. Som skäl angavs att det framgår av TIMSS-undersökningarna att svenska elever får relativt lite undervisningstimmar i matematik i jämförelse med andra länder och att skillnaden är större i årskurs fyra än i årskurs åtta (prop. 2015/16:249 s. 14).

Skolverket har föreslagit att undervisningstiden i matematik fördelas med 420 timmar i lågstadiet, 410 timmar i mellanstadiet och 400 timmar i högstadiet. En stor del av den planerade undervisningstiden i matematik är förlagd till årskurserna 1–3. I Skolverkets arbete med att ta fram ett förslag till en stadiindelad timplan framfördes det många kommentarer över förslaget till fördelning av undervisningstiden i matematik. Både huvudmän och rektorer ställde sig i hög grad positiva till förslaget. Några

önskade dock att tiden för matematik skulle fördelas på ett annat sätt mellan stadier och bland dem var det vanligaste förslaget att tid bör flyttas till högre stadier.

Skolverkets förslag bygger – i enlighet med regeringens uppdragsbeskrivning – på att den utökning med 120 undervisningstimmar i matematik som infördes hösten 2013 förläggs i lågstadiet och den utökning av undervisningstiden i matematik om 105 timmar – som trädde i kraft den 1 juli 2016 – förläggs i mellanstadiet. Skolverket skulle även beakta den i 2014 års ekonomiska vårproposition (2013/14:100) aviserade utökningen av undervisningstid i matematik i årskurs 7–9 med motsvarande en timme per vecka som planerades införas från och med höstterminen 2016. I mars 2015 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen att regeringen skyndsamt ska återkomma med relevanta förslag så att undervisningstiden i matematik kan utökas med en timme i veckan för samtliga elever i årskurs 7–9 (bet. 2014/15:UbU9, rskr. 2014/15:135). Regeringen och Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna (numera Liberalerna) och Kristdemokraterna kom i februari 2015 överens om att samtal ska föras om grundskolans timplan mot bakgrund av Skolverkets förslag om en ny reglering av timplanen. Ett sådant samtal har förts.

Det framgår av TIMSS att svenska elever i en internationell jämförelse har relativt få undervisningstimmar. Detta talar för vikten av att tillföra ytterligare undervisningstid i matematik. Av den anledningen föreslås att undervisningstiden i matematik ska utökas med ytterligare 105 timmar. De skäl som har framförts i förarbetena för att de hittills gjorda utökningarna av undervisningstiden i matematik bör förläggas till låg- respektive mellanstadiet är fortfarande relevanta. De ytterligare 105 timmar som föreslås i denna promemoria bör förläggas till högstadiet. Sammantaget görs bedömningen att undervisningstiden bör fördelas i enlighet med Skolverkets förslag. Det är av vikt att samma förstärkning av undervisningstiden i matematik även sker i grundsärskolan och specialskolan. I avsnitt 5.3 lämnas närmare förslag om vilka förändringar som behöver göras för att utöka undervisningstiden i matematik.

Det ovan redovisade innebär sammanfattningsvis att i grundskolans stadiindelade timplan ska undervisningstiden i matematik fördelas med 420 timmar i lågstadiet, 410 timmar i mellanstadiet och 400 timmar i högstadiet.

5.2.6 Språkval

Förslag: I språkval ska den minsta garanterade undervisningstiden om 320 timmar fördelas med 48 timmar i mellanstadiet och 272 timmar i högstadiet.

Enligt Skolverkets statistik uppvisar språkval en skillnad på 3,4 procent mindre planerad undervisningstid än den garanterade undervisningstiden under läsåret 2015/16 (Skolverket, 2016a).

Huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska och sträva efter att erbjuda andra språk som språkval (9 kap. 5 § skolförordningen). För undervisningen i bl.a. dessa språk används kursplanen för moderna språk. En elev får emellertid i stället för ett modernt språk inom ramen för språkval välja undervisning i

- det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning,
- svenska eller svenska som andraspråk under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk,
- engelska, eller
- teckenspråk (9 kap. 6 § skolförordningen).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 3,2 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E i moderna språk inom ramen för språkval och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,1. Av flickorna var det 2,1 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 15,0. Motsvarande siffror för pojkarna var 4,4 procent och 13,2 i betygspoäng.

Kursplanen för moderna språk avviker i likhet med kursplanen för hem- och konsumentkunskap från det generella mönstret med ett centralt innehåll för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 och kunskapskrav i slutet av årskurs 6 och 9. Kursplanen för moderna språk anger ett centralt innehåll för årskurserna 4–9 och kunskapskrav finns bara för slutet av årskurs 9. Det är vanligt att undervisningen i moderna språk inom ramen för språkval påbörjas antingen i årskurs 6 eller i årskurs 7, då nuvarande reglering tillåter detta.

Skolverkets rapport (Skolverket, 2014) visar tecken på att en förskjutning av undervisningstiden i språkval och därmed moderna språk inom ramen för språkval kan ha skett från årskurs 6 till årskurs 7 under det senaste året. Under tidigare läsår var det vanligare att ha mer planerad undervisningstid i språkvalet i årskurs 6. Läsåret 2011/12 var den planerade undervisningstiden i årskurs 6 cirka 40 timmar, medan undervisningstiden under läsåret 2014/15 var 14 timmar. Samtidigt visar Skolverkets statistik från läsåret 2013/2014 att av de som läser moderna språk inom ramen för språkval är det cirka två tredjedelar som börjar i årskurs 6 och en tredjedel som börjar i årskurs 7.

Den nuvarande regleringen innebär ett likvärdighetsproblem som blir särskilt tydligt vid skolbyten. Det finns en risk att elever vid skolbyte inte ges möjlighet att läsa ett språk i årskurs 7 för att de inte har börjat

med språkvalet i årskurs 6 vid sin tidigare skola. För att säkerställa att elever inte råkar ut för detta finns det skäl att ange den minsta garanterade undervisningstiden för respektive stadium. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till att elever kan vara beroende av meritpoäng för att kunna komma in på det program de önskar i gymnasieskolan. Som framgår av avsnitt 5.1 får eleverna meritpoäng om de har läst moderna språk inom ramen för språkval.

Frågan är då hur undervisningstiden bör fördelas. Som framgått ovan avviker kursplanen för moderna språk från det generella mönstret med ett centralt innehåll för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 och kunskapskrav i slutet av årskurs 6 och 9. Kursplanen för moderna språk anger i stället ett centralt innehåll för årskurserna 4–9 och kunskapskrav finns bara för slutet av årskurs 9. När det gäller moderna språk gäller frågan således hur undervisningstiden ska fördelas mellan mellan- och högstadiet.

Det finns studier som visar på fördelar med att starta tidigt med språkundervisning. Ett exempel är Skolverkets fördjupade studie (Skolverket, 2014a) av resultaten i spanska från den 2011 genomförda internationella språkstudien European Survey of Language Competences (ESLC). Denna visar att de elever som börjar studierna i spanska i årskurs 6 generellt sett når högre resultat än de som börjar i årskurs 7.

Det finns även internationella studier som pekar på vikten av att lära sig främmande språk i tidig ålder. Konsortiet SurveyLang, som ansvarade för genomförandet av ESLC, anger i sin internationella rapport om studien ett antal faktorer som med hög sannolikhet samvarierar med bättre språkfärdigheter. Bland de viktigaste faktorerna är att börja lära sig språket från tidig ålder. Andra viktiga faktorer är t.ex. att lära sig flera språk, att elever och lärare använder sig av språket i undervisningen och att eleverna har positiva uppfattningar av sina färdigheter. Ju lättare eleverna tycker att det är att lära sig språket desto högre nivå presterar de på (European Commission SurveyLang, 2012). Detta mönster är generellt men inte nödvändigtvis giltigt i alla situationer. Lärareffekter är med all sannolikhet viktiga men det är svårt att säga hur dessa ser ut.

Fördelarna med att börja lära sig språk så tidigt som möjligt gör att det finns skäl att garantera en start för studier i moderna språk för alla elever senast i årskurs 6. Det bedöms att ämnet bör återkomma kontinuerligt för att möjliggöra en stor kunskapsutveckling i ämnet för eleven och att ämnet bör ges tillräckligt utrymme för detta på högstadiet.

Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstid (320 timmar) gett huvudmännen förutsättningar att planera undervisningen så att eleverna ges möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i moderna språk inom ramen för språkval. Det innebär också att eleverna i god utsträckning kan utnyttja möjligheten att kunna

tillgodoräkna sig meritpoäng för ett godkänt betyg i ämnet. Mot bakgrund av ovanstående föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i språkval även fortsättningsvis ska vara 320 timmar och att dessa ska fördelas på 48 timmar i mellanstadiet och 272 timmar i högstadiet.

Förslaget om att 48 timmar språkval ska förläggas till mellanstadiet får även betydelse för sameskolans elever. Denna fråga behandlas i avsnitt 8.1.

5.2.7 Musik

Förslag: I ämnet musik ska den minsta garanterade undervisningstiden om 230 timmar fördelas med 70 timmar i lågstadiet, 80 timmar i mellanstadiet och 80 timmar i högstadiet.

Statistik från Skolverket visar att den planerade undervisningstiden i musik läsåret 2015/16 översteg den garanterade undervisningstiden enligt timplanen med 2,2 procent (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 2,8 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 14,4. Av flickorna var det 2,1 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 15,3. Motsvarande siffror för pojkarna var 3,4 procent och 13,6 i betygspoäng. Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstid (230 timmar) gett förutsättningar för tillfredsställande måluppfyllelse.

Ett framgångsrikt lärande i musik bygger enligt Skolverket på kontinuerlig repetition och övning. Lärandet handlar inte om en linjär progression med avseende på innehåll utan snarare om att successivt öka svårighetsgraden på det material som används vid musicerandet. Av den anledningen bör därför ämnet återkomma kontinuerligt under alla stadier (Skolverket, 2014b). Musik är också ett ämne där den planerade undervisningstiden enligt Skolverkets statistik är relativt konstant genom grundskolans alla årskurser. Skillnaden mellan årskurs 1 och årskurs 9 i planerad undervisningstid i veckan är bara några minuter. Elever i årskurs 1 har cirka 40 minuter planerad undervisningstid i veckan, elever i årskurs 9 cirka 48 minuter.

Mot bakgrund av detta och utifrån ämnets behov av kontinuerlig repetition och övning föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i musik fortsatt ska vara 230 timmar och att dessa ska fördelas på 70 timmar i lågstadiet, 80 timmar i mellanstadiet och 80 timmar i högstadiet.

5.2.8 Naturorienterande ämnen – biologi, fysik och kemi

Förslag: I de naturorienterande ämnena ska den minsta garanterade undervisningstiden om 600 timmar fördelas med 143 timmar i lågstadiet, 193 timmar i mellanstadiet och 264 timmar i högstadiet.

I mellanstadiet ska 165 timmar fördelas jämnt mellan biologi, fysik respektive kemi (55 timmar per ämne). Resterande 28 timmar ska huvudmannen få fördela fritt mellan de naturorienterande ämnena.

I högstadiet ska 225 timmar fördelas jämnt mellan biologi, fysik respektive kemi (75 timmar per ämne). Resterande 39 timmar ska huvudmannen få fördela fritt mellan de naturorienterande ämnena.

Statistik från Skolverket visar att den planerade undervisningstiden i de naturorienterande ämnena, inklusive teknik, läsåret 2015/16 understeg den garanterade undervisningstiden enligt timplanen med 0,8 procent (Skolverket, 2016a).

Beträffande betygssättning finns det en möjlighet för rektorn att – om undervisningen i de naturorienterande ämnena i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6 – fatta beslut om att det ska sättas ett sammanfattande betyg i årskurs 6 (10 kap. 15 § skollagen). I årskurs 7–9 gäller att betyg ska sättas i varje ämne separat.

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 6 läsåret 2014/15 nådde 4,1 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,3. Av flickorna var det 3,4 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 13,8. Motsvarande siffror för pojkarna var 4,8 procent och 12,8 i betygspoäng.

Enligt betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 5,3 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E i ämnet biologi och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 13,2. Av flickorna var det 4,1 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,0. Motsvarande siffror för pojkarna var 7,0 procent och 12,4 i betygspoäng.

I ämnet fysik var det 6,1 procent av eleverna som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 12,9. Av flickorna var det 5,1 procent som inte nådde kravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 13,4. Motsvarande siffror för pojkarna var 7,0 procent och 12,5 i betygspoäng.

I ämnet kemi nådde 5,9 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,0. Av flickorna var det 4,6 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den

genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 13,6. Motsvarande siffror för pojkarna var 7,1 procent och 12,4 i betygspoäng.

De naturorienterande ämnena har alltså jämfört med flera andra ämnen en något högre andel elever som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås.

I studien TIMSS undersöks kunskaperna i matematik och science bland elever i årskurs 4 och årskurs 8. Den senaste undersökningen genomfördes våren 2011. Resultaten från 2015 års studie presenteras i slutet av 2016. I Sverige motsvaras uttrycket science närmast av de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi. I science ingår emellertid även geovetenskap som inte är ett eget naturorienterande ämne i Sverige. Geovetenskap ingår dock i ämnena geografi, biologi och fysik.

Den internationella studien visar att svenska elever i årskurs 4 har goda kunskaper i naturvetenskap. Resultaten i TIMSS 2011 är över genomsnittet för EU/OECD-länderna. Årskurs 4 visar också en positiv utveckling över tid. De svenska resultaten har ökat från förra mättillfället 2007. Även om den positiva resultatutvecklingen inte är anmärkningsvärt stor är den likväl signifikant och går i motsatt riktning jämfört med den negativa trend inom naturvetenskap som varit tydlig sedan början av 2000-talet. I årskurs 8 är resultaten för svenska elever däremot lägre än genomsnittsresultaten i EU och OECD. För årskurs 8 kan inte någon motsvarande resultatförbättring skönjas. Jämfört med resultaten i TIMSS 2007 är resultaten stabila men i ett längre tidsperspektiv är utvecklingen negativ.

Det finns skillnader mellan de naturvetenskapliga ämnena som ingår i studien. De svenska eleverna i årskurs 4 presterar relativt bättre inom de innehållsliga områdena geovetenskap och biologi men något sämre inom fysik och kemi. Elever i årskurs 8 uppvisar ett liknande men tydligare mönster och är förhållandevis bättre inom områdena geovetenskap och biologi men sämre i fysik och kemi. Resultaten i TIMSS 2011 visar ingen skillnad mellan pojkar och flickor i årskurs 8, vare sig i matematik eller i naturvetenskap.

Som nämnts ovan syns en positiv resultatutveckling i de naturvetenskapliga ämnena i årskurs 4 enligt TIMSS. I årskurs 8 syns inte denna förbättring; dock kan man förvänta sig att trenden i årskurs 4 fortsätter när eleverna kommer till årskurs 8. Mot bakgrund av detta bedöms att den sammanlagda minsta garanterade undervisningstiden i de naturorienterande ämnena fortsatt ska vara 600 timmar och att dessa ska fördelas på 143 timmar i lågstadiet, 193 timmar i mellanstadiet och 264 timmar i högstadiet.

Viss garanterad undervisningstid ska fördelas mellan ämnena

Enligt uppdraget till Skolverket skulle undervisningstiden i mellanstadiet inte fördelas över de ämnen som ingår i ämnesområdet. Ett av skälen till att inte göra en sådan fördelning är att många skolor har en ämnesövergripande undervisning i de naturorienterande ämnena. En sådan lösning där enbart ämnesområdet tilldelas timmar kan dock leda till att huvudmän och rektorer väljer att fördela undervisningstiden olika och att det därmed uppstår relativt stora skillnader mellan skolorna. Ett av de bärande skälen till att införa stadiindelade timplaner är att motverka sådana olikheter samt att säkerställa att eleverna får den undervisningstid de har rätt till i respektive ämne. Av den anledningen finns det skäl att frånga Skolverkets förslag och – i likhet med myndighetens förslag till fördelning för högstadiet – fördela undervisningstiden mellan biologi, fysik och kemi även i mellanstadiet.

Undervisningstiden bör emellertid inte fördelas fullt ut. Ett antal timmar av de 193 undervisningstimmar – som eleverna i mellanstadiet minst föreslås vara garanterade i de naturorienterande ämnena – bör huvudmännen ges möjlighet att fördela fritt mellan de tre ämnena. Härigenom uppnås en viss flexibilitet och det blir möjligt för skolorna att fördela timmarna på ett eller flera ämnen där det exempelvis görs bedömningen att eleverna är i behov av mer undervisning. Med hänsyn tagen till att eleverna ska nå upp till kunskapskraven i varje ämne framstår det som en rimlig avvägning om drygt 85 procent av undervisningstiden fördelas på biologi, fysik och kemi (55 timmar per ämne). Den resterande tiden (28 undervisningstimmar) ska skolorna fördela mellan ett eller flera av de tre ämnena. Den föreslagna lösningen hindrar inte att de skolor som så önskar även fortsättningsvis har en ämnesövergripande undervisning, dvs. undervisning i arbetsområden sammansatta av delar av det centrala innehållet från två eller flera ämnen. Därmed bör det fortsatt vara möjligt för rektorn att besluta att det ska sättas ett sammanfattande betyg i de naturorienterande ämnena i årskurs 6.

I fråga om högstadiet har Skolverket i enlighet med sitt uppdrag fördelat samtliga 333 undervisningstimmar på de tre naturorienterande ämnena. I syfte att skapa en likvärdig skola bör i vart fall en stor del av undervisningstiden fördelas på sådant sätt. Det kan emellertid även i högstadiet finnas ett behov av viss flexibilitet och att skolorna ges möjlighet att fördela en del av undervisningstimmar där de kan förväntas göra mest nytta. Av den anledningen görs bedömningen att fördelningen av undervisningstimmar bör ske i högstadiet efter samma princip som i mellanstadiet. Av undervisningstiden bör biologi, fysik respektive kemi tilldelas 75 timmar vardera. De resterande 39 undervisningstimmar föreslås huvudmännen få fördela fritt mellan ett eller flera av de tre ämnena. Fördelningen av timmar ger vidare utrymme för anpassning av undervisningen och organisation av utbildningen till behov hos olika elever och vid olika skolor.

5.2.9 Samhällsorienterande ämnen – geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap

Förslag: I de samhällsorienterande ämnena ska den minsta garanterade undervisningstiden om 885 timmar fördelas med 200 timmar i lågstadiet, 333 timmar i mellanstadiet och 352 timmar i högstadiet.

I mellanstadiet ska 280 timmar fördelas jämnt mellan geografi, historia, religionskunskap respektive samhällskunskap (70 timmar per ämne). Resterande 53 timmar ska huvudmannen fördela fritt mellan de samhällsorienterande ämnena.

I högstadiet ska 300 timmar fördelas jämnt mellan geografi, historia, religionskunskap respektive samhällskunskap (75 timmar per ämne). Resterande 52 timmar ska huvudmannen fördela fritt mellan de samhällsorienterande ämnena.

Av Skolverkets statistik framgår att de samhällsorienterande ämnena uppvisar en skillnad på 0,9 procent mer planerad undervisningstid läsåret 2015/16 än den garanterade undervisningstiden (Skolverket, 2016a).

Beträffande betygssättning finns det möjlighet för rektorn att – i likhet med vad som gäller för de naturorienterande ämnena – besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 6. I årskurs 7–9 gäller att betyg ska sättas i varje ämne separat (10 kap. 15 § skollagen).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 6 läsåret 2014/15 nådde 4,2 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,3. Av flickorna var det 3,1 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,0. Motsvarande siffror för pojkarna var 5,3 procent och 12,7 i betygspoäng.

Enligt betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 var det 4,9 procent av eleverna som inte nådde kunskapskravet för betyget E i geografi och den genomsnittliga betygspoängen för ämnet var 13,4. Av flickorna var det 4 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,2. Motsvarande siffror för pojkarna var 5,7 procent och 12,7 i betygspoäng.

I ämnet historia var det 5,3 procent av eleverna som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,5. Av flickorna var det 4,5 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,1. Motsvarande siffror för pojkarna var 6 procent och 12,8 i betygspoäng.

I ämnet religionskunskap nådde 4,5 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,6. Av flickorna var det 3,4 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,5. Motsvarande siffror för pojkarna var 5,5 procent och 12,7 i betygspoäng.

I ämnet samhällskunskap var det 4,8 procent av eleverna som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 13,5. Av flickorna var det 3,8 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och de genomsnittliga betygspoängen var 14,3. Motsvarande siffror för pojkarna var 5,7 procent och 12,8 i betygspoäng.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena står sig svenska elever bra i internationella jämförande studier. 2009 genomfördes International Civic and Citizenship Education Study (ICCS), den största internationella jämförande studien om grundskoleelevers medborgarkunskaper någonsin. Studien vände sig till grundskoleelever i årskurs 8 och syftar till att undersöka hur väl ungdomar i olika länder förbereds för att delta som medborgare i både det lokala, nationella och globala samhället. Resultatmässigt placerade sig de svenska eleverna väl, på femte plats av 38 deltagande länder.

Det föreslås att den sammanlagda minsta garanterade undervisningstiden i de samhällsorienterande ämnena även fortsättningsvis ska vara 885 timmar och att dessa ska fördelas med 200 timmar i lågstadiet, 333 timmar i mellanstadiet och 352 timmar i högstadiet.

Viss garanterad undervisningstid ska fördelas mellan ämnena

Enligt uppdraget till Skolverket skulle undervisningstiden i mellanstadiet inte fördelas över de ämnen som ingår i ämnesområdet. Ett av skälen till att inte göra en sådan fördelning är att många skolor i dag har en ämnesövergripande undervisning i de samhällsorienterande ämnena. En sådan lösning, där enbart ämnesområdet tilldelas timmar, kan dock leda till att skolorna väljer att fördela undervisningstiden olika och att det därmed uppstår relativt stora skillnader mellan skolorna. Ett av de bärande skälen till att införa stadiindelade timplaner är att motverka sådana olikheter. Av den anledningen finns det skäl att frångå Skolverkets förslag och – i likhet med den fördelning av den garanterade undervisningstiden som föreslås för de naturorienterande ämnena – fördela undervisningstiden mellan geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap.

Undervisningstiden bör emellertid inte fördelas fullt ut. Ett antal timmar av de 333 undervisningstimmar, som eleverna i mellanstadiet minst är garanterade i de samhällsorienterande ämnena, bör skolorna ges möjlighet att fördela fritt mellan de fyra ämnena. Härigenom uppnås en viss flexibilitet och det blir möjligt för skolorna att fördela timmarna på ett eller flera ämnen där det exempelvis görs bedömningen att eleverna är i

behov av mer undervisning. Med hänsyn tagen till att eleverna ska nå upp till kunskapskraven i varje ämne framstår det som en rimlig avvägning om drygt 85 procent av undervisningstiden fördelas på geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap (70 timmar per ämne). Den resterande tiden (53 undervisningstimmar) föreslås huvudmannen få fördela mellan ett eller flera av de fyra ämnena. Den föreslagna lösningen hindrar inte att de skolor som så önskar även fortsättningsvis har ämnesövergripande undervisning. Därmed bör det fortsatt vara möjligt för rektorn att besluta att det ska sättas ett sammanfattande betyg i de samhällsorienterande ämnena i årskurs 6.

I fråga om högstadiet har Skolverket i enlighet med sitt uppdrag fördelat samtliga 352 undervisningstimmar på de fyra samhällsorienterande ämnena. I syfte att skapa en likvärdig skola bör i vart fall en stor del av undervisningstiden fördelas på sådant sätt. Det kan emellertid även i högstadiet finnas ett behov av viss flexibilitet och att skolorna ges möjlighet att fördela en del av undervisningstimmar där de gör mest nytta. Av den anledningen görs bedömningen att fördelningen av undervisningstimmar bör ske i högstadiet efter samma princip som i mellanstadiet. Av undervisningstiden bör geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap tilldelas 75 timmar vardera. De resterande 52 undervisningstimmar föreslås huvudmannen få fördela fritt mellan ett eller flera av de fyra ämnena. Fördelningen av timmar ger vidare utrymme för anpassning av undervisningen och organisation av utbildningen till behov hos olika elever och vid olika skolor.

5.2.10 Slöjd

Förslag: I ämnet slöjd ska den minsta garanterade undervisningstiden om 330 timmar fördelas med 50 timmar i lågstadiet, 140 timmar i mellanstadiet och 140 timmar i högstadiet.

Enligt Skolverkets statistik uppvisar ämnet slöjd ingen skillnad mellan planerad och garanterad undervisningstid läsåret 2015/16 (Skolverket, 2016a).

Enligt Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 nådde 1,9 procent av eleverna inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 14,6. Av flickorna var det 1,5 procent som inte nådde betygskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 15,3. Motsvarande siffror för pojkarna var 2,3 procent och 13,8 i betygspoäng.

Elevens kunskapsutveckling inom ämnet slöjd bygger enligt Skolverket (2014b) på att ämnet återkommer kontinuerligt under alla stadier. Detta ska balanseras mot behovet av tillräckligt mycket sammanhängande

undervisningstid vid varje lektionstillfälle för att ge utrymme för den skapande process som ämnet slöjd kännetecknas av.

Betygsstatistiken pekar på att den nuvarande minsta garanterade undervisningstid (330 timmar) gett förutsättningar för tillfredsställande måluppfyllelse. Mot bakgrund av detta och utifrån ämnets behov av kontinuerlig repetition och längre sammanhängande lektionstillfällen föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i slöjd även i fortsättningen ska vara 330 timmar och att dessa ska fördelas på 50 timmar i lågstadiet, 140 timmar i mellanstadiet och 140 timmar i högstadiet.

5.2.11 Svenska eller svenska som andraspråk

Förslag: I ämnet svenska eller svenska som andraspråk ska den minsta garanterade undervisningstiden om 1 490 timmar fördelas med 680 timmar i lågstadiet, 520 timmar i mellanstadiet och 290 timmar i högstadiet.

Enligt Skolverkets statistik har den planerade undervisningstiden i ämnena svenska eller svenska som andraspråk läsåret 2015/16 ofta utökats av huvudmannen jämfört med den garanterade undervisningstiden, i snitt med 2,3 procent (Skolverket, 2016a). Svenska och svenska som andraspråk är de ämnen i grundskolan som tar upp störst andel av den planerade undervisningstiden i grundskolan, totalt 1 490 timmar. Nästan hälften av all planerad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk är förlagd till årskurs 1–3. Elever i årskurserna 1–3 har ungefär 6 timmar och 30 minuter planerad undervisningstid i veckan, elever i årskurserna 4–6 nästan 5 timmar samt elever i årskurserna 7–9 nästan 3 timmar i veckan.

Svenska och svenska som andraspråk skiljer sig åt resultatmässigt. Av Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 framgår att 3,1 procent av eleverna inte nådde kunskapskravet för betyget E i svenska och att motsvarande siffra för svenska som andraspråk var 33,5 procent. Vidare var den genomsnittliga betygspoängen i svenska 14,0 och i svenska som andraspråk 8,2.

Av gruppen nyanlända elever⁷ hade 3 147 elever slutbetyg i svenska som andraspråk, varav 1 392 flickor och 1 755 pojkar. 62,9 procent av hela gruppen nådde inte kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 4,2. Av flickorna var det 61 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 4,7. Motsvarande siffror för pojkarna var 64,3 procent och 3,8 i betygspoäng. Av samma grupp hade 239 elever slutbetyg i svenska, varav 119 flickor och 120 pojkar. Andelen som inte nådde kunskapskravet för

⁷ I Skolverkets statistik benämns dessa *nyinvandrade*.

betyget E var 23 procent och för 15,5 procent av gruppen saknades underlag för betygsättning. Den genomsnittliga betygspoängen var 10,1. Av flickorna var det 16,8 procent som inte nådde kunskapskravet för betyget E och den genomsnittliga betygspoängen var 11,9. Motsvarande siffror för pojkarna var 29,2 procent och 8,0 i betygspoäng.

Resultaten från internationella jämförande studier, i detta fall PISA 2012, pekar på en försämrad läsförmåga bland svenska elever. De svenska 15-åringarnas läsförståelse har sjunkit signifikant mellan 2009 och 2013. Den tidiga läs- och skrivutvecklingen är viktig och har betydelse för elevens fortsatta studier i övriga ämnen. Av den anledningen har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska analysera förutsättningarna för att införa en s.k. läsa-skriva-räkna-garanti för lågstadiet. Utredaren ska lämna sitt betänkande senast den 30 september 2016.

För gruppen nyanlända, speciellt för de som anländer sent under utbildningen, ligger resultaten under årskursen som helhet. Med tanke på att nästan hälften av undervisningstiden i ämnena svenska eller svenska som andraspråk är förlagd till lågstadiet kan förutsättningarna för dessa elevers kunskapsutveckling i dessa ämnen betecknas som svåra.

Regeringen har beslutat ett antal åtgärder i syfte att höja kvaliteten i undervisningen för elever när det gäller läs- och skrivförmågan. Skolverket gavs 2013 i uppdrag (U2013/3215/S) att svara för genomförandet det s.k. läsluftet, dvs. fortbildning av lärare i läs- och skrivutveckling i syfte att förbättra elevernas läsförståelse och skrivförmåga. För att så långt möjligt underlätta utbildningen för de nyanlända gav regeringen 2015 Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet (U2015/03356/S). Regeringen har också gett Skolverket i uppdrag att i samverkan med huvudmän identifiera insatser som kan stärka huvudmännens förmåga att planera, följa upp och utveckla utbildningen så att kunskapsresultaten i utvalda skolor höjs (U2015/3357/S). Vidare har regeringen gett Skolverket i uppdrag att bistå huvudmän med olika kompetensutvecklings- och stödinsatser bl.a. systematiskt kvalitetsarbete med fokus på uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling (U2015/03844/S).

Mot bakgrund av det ovan redovisade föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i svenska eller svenska som andraspråk även fortsättningsvis ska vara 1 490 timmar och att dessa ska fördelas på 680 timmar, i lågstadiet, 520 timmar i mellanstadiet och 290 timmar i högstadiet.

5.2.12 Teknik

Förslag: Ämnet teknik ska anges som ett eget i ämne i den stadieindelade timplanen. Den minsta garanterade undervisningstiden om 200 timmar fördelas med 47 timmar i lågstadiet, 65 timmar i mellanstadiet och 88 timmar i högstadiet.

Av Skolverkets betygsstatistik för årskurs 9 läsåret 2014/15 framgår att 3,4 procent av eleverna inte nådde kunskapskravet för betyget E i ämnet teknik och att den genomsnittliga betygspoängen var 13,6. Av flickorna var det 2,8 procent som inte nådde kunskapskravet för betyg och den genomsnittliga betygspoängen var 14,1. Motsvarande siffror för pojkarna var 4 procent och 13,1 i betygspoäng.

I Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget att ta fram förslag på en stadieindelad timplan är undervisningstiden i teknik inte fördelad över låg- och mellanstadierna. Enligt uppdraget skulle undervisningstiden för teknik inkluderas i tiden för de naturorienterande ämnena i årskurserna 1–3 och 4–6. För årskurserna 7–9 skulle undervisningstiden däremot anges för varje enskilt ämne.

I samband med redovisningen av uppdraget att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer har Skolverket framhållit att undervisningstiden i teknik bör anges specifikt i timplanen (Skolverket, 2009). Skolverket har i sin redovisning av uppdraget att ta fram förslag på en stadieindelad timplan påtalat vikten av att den minsta garanterade undervisningstiden i teknik anges specifikt i timplanen även för låg- och mellanstadierna. Myndigheten framhåller dels att teknik är ett eget ämne med separat kursplan och specifik karaktär, dels att ämnet behöver synliggöras då dess fulla kapacitet ännu inte utnyttjas.

Det senare behovet framhålls även i Skolinspektionens kvalitetsgranskning av teknikundervisningen i grundskolan (Skolinspektionen, 2014). Av Skolinspektionens granskning framgår att det är vanligt att teknikundervisningen integreras med undervisning i andra ämnen och att detta i många fall kan innebära att teknikämnets särdrag ”suddas ut”. För eleverna blir det otydligt när de har teknikundervisning, vad de ska lära sig i ämnet och vad som skiljer teknik från andra ämnen. Särskilt tydligt visar sig detta vara när tekniken integreras med de naturorienterande ämnena. Granskningen visade också att eleverna får för lite teknikundervisning. Vid utformningen av kursplanen i ämnet teknik utgick Skolverket från att eleverna ska ha cirka 200 timmar teknikundervisning från årskurs 1–9, medan granskningen visade att flera skolor har avsatt mindre än 100 timmar för undervisning i teknik. Granskningen visade även att undervisningen i teknik sker på för låg nivå jämfört med kunskapskraven och att det saknas en progression i undervisningen.

I den webbenkät som Skolverket genomförde i samband med regeringsuppdraget att ta fram studieindelade timplaner (se avsnitt 2.1) framkommer att den gemensamma tiden för de naturorienterande ämnena och teknik i årskurs 1–3 och 4–6 ibland uppfattas som att ämnet teknik inte har tilldelats någon undervisningstid alls i dessa årskurser. I Skolverkets statistik för grundskolan för vårterminen 2013⁸ framgår också att färre betyg sätts i teknik i årskurs 6 än i naturorienterande ämnena, vilket kan indikera att eleverna inte får den undervisning i ämnet som de har rätt till. När det gäller slutbetygen i årskurs 9 är det däremot nästan ingen skillnad mellan teknik och de tre naturorienterande ämnena.

För att säkerställa att eleverna får den undervisning de har rätt till i ämnet teknik är det viktigt att reglera undervisningstiden i timplanen. Härigenom möjliggörs också att eleverna i högre utsträckning än i dag blir medvetna om när de har teknikundervisning och vilka förmågor de ska utveckla genom undervisningen i ämnet. Genom att fördela undervisningstimmarna mellan de tre stadierna ökar också möjligheten till progression i undervisningen.

Antagandet om undervisningstid som gjordes i samband med kunskapskravens konstruktion byggde på en jämn timfördelning mellan ämnet teknik och de tre naturorienterande ämnena (Skolverket, 2009). Skolverkets förslag till fördelning av garanterad undervisningstid för ämnet teknik följer den progression som finns i kursplaner och kunskapskrav.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden i teknik ska vara totalt 200 timmar och fördelas med 47 timmar i lågstadiet, 65 timmar i mellanstadiet och 88 timmar i högstadiet.

5.3 Elevens val

5.3.1 Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper

Elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska i undervisningen erbjudas elevens val. Som framgått av avsnitt 5.1. ska undervisningen i elevens val syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Huvudmannen i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Som elevens val får huvudmannen erbjuda ett språk som eleven inte tidigare har fått

⁸ Se <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/betyg-arskurs-6>.

undervisning i (nybörjarspråk). Huvudmannen i grundskolan och specialskolan är emellertid inte skyldig att anordna undervisning i ett nybörjarspråk som erbjudits som elevens val om färre än fem elever väljer språket (9 kap. 8 § andra stycket och 11 kap. 7 § andra stycket skolförordningen [2011:185]).

Även i grundsärskolan gäller att huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen får som elevens val erbjudas samtliga ämnesområden och praktisk arbetslivsorientering. I sådant fall ska bestämmelsen om ämnen i 5 och 9 §§ i stället gälla ämnesområden (10 kap. 5 § andra stycket och 6 § skolförordningen).

Enligt timplanen ska elever i grundskolan vara garanterade minst 382 timmar i elevens val. Motsvarande siffra för specialskolan är 380 timmar, för grundsärskolan 195 timmar och för sameskolan 60 timmar (bilaga 1 till skollagen och bilaga 1 och 2 till skolförordningen).

5.3.2 Det finns brister i skolornas hantering av elevens val

Statens skolinspektion har tidigare i ett flertal rapporter kritiserat skolor för att inte utforma elevens val på ett sådant sätt att eleverna får undervisning i den omfattning och med det innehåll de har rätt till. Kritiken har bl.a. bestått i att skolorna överhuvudtaget inte erbjuder elevens val, och att eleverna i stället använder tiden till att göra klart arbetsuppgifter, spela sällskapsspel och orkesterspel i musikskolans regi. Vidare har kritiken bestått i att skolorna som elevens val erbjuder aktiviteter som ”svårigen kan ses ingå i de nationella kursplanerna”. Skolinspektionen har även haft synpunkter på att skolorna enbart erbjuder något eller några ämnen och därmed inte uppfyller skolförordningens krav på ett ”allsidigt urval” (dnr 43-2008:140, 43-2009:675, 43-2009:1652 och 43-2014:1118).

Statistik från Statens skolverk visar också att den planerade undervisningstiden i elevens val minskat påtagligt mellan läsåren 2012/13 och 2013/14. Elevens val uppvisar en skillnad på 28,3 procent mindre planerad undervisningstid än den garanterade undervisningstiden. Minskningen var framför allt tydlig i årskurserna 1–3 men en liten minskning har även observerats i årskurserna 4–6 och 7–9.

Huvudmän och rektorer vill minska undervisningstiden i elevens val

Det har framkommit synpunkter på elevens val i den undersökning som Skolverket gjorde i samband med regeringsuppdraget att ta fram förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan. I myndighetens redovisning framkommer att av de 58 rektorer som kommenterade elevens val framförde 51 stycken att de antingen ville minska tiden ”radikalt” eller ta bort elevens val helt. Även flera av huvudmännen hade liknande

kommentarer. Som skäl för denna inställning har de svarande uppgett att de anser att elevens val är svårt att organisera på ett sätt som ger god undervisningskvalitet och stödjer elevernas kunskapsutveckling. Önskemålet har varit att den minskade tiden i elevens val i stället ska fördelas på något eller några andra ämnen, oftast svenska eller matematik (Skolverket, 2014b).

Det framkom liknande synpunkter i Skolverkets remissförfarande i samband med genomförande av regeringsuppdraget. De synpunkter som lämnades till myndigheten pekade på behovet av minskad tid i elevens val till förmån för andra ämnen, exempelvis svenska som andraspråk och de samhälls- och naturorienterande ämnena (Skolverket, 2014b).

5.3.3 Minskad undervisningstid i elevens val innebär minskad administration

Förslag: Elevens val i grundskolan och specialskolan ska minskas med 105 timmar till 277 respektive 275 undervisningstimmar. Tiden för elevens val ska inte stadieindelas i grundskolans timplan.

Det finns skäl att minska undervisningstiden i elevens val...

Som framgått visar uppgifter från såväl Skolinspektionen som Skolverket att det finns brister i hanteringen av elevens val. Förutom att skolorna inte lever upp till skolförordningens krav om att eleverna ska erbjudas ett ”allsidigt urval”, ger elevens val upphov till mycket administration för huvudmannen och rektorn. Tid som skulle kunna läggas på exempelvis ett utökat pedagogiskt ledarskap går i stället åt till att planera och organisera elevens val. Den bild som Skolverket har presenterat av skolornas och huvudmännens uppfattning är relativt entydig. En majoritet vill att tiden för elevens val minskas eller tas bort helt till förmån för andra ämnen.

Även om synen på behovet av minskad undervisningstid i elevens val är samstämmig finns det anledning att framhålla de skäl som låg bakom införandet av denna valmöjlighet. Tanken med elevens val är att eleven ska ges möjlighet att bredda och fördjupa sina kunskaper. På så sätt kan skolan ta till vara elevernas speciella intressen och ge dem möjligheter att under en del av skoltiden ägna sig åt studier som de själva har önskat och valt. Härigenom kan elevernas intressen, initiativ och engagemang stimuleras, vilket bör öka elevernas studiemotivation (prop. 1992/93:220 s. 69). Ett väl fungerande elevens val kan därmed utgöra en viktig förutsättning för att eleven ska prestera väl i andra ämnen.

...men förändringen måste ske på ett sätt att elevens val fortfarande fyller sitt syfte

Trots att det alltså i grunden är positivt att eleverna ges möjlighet att påverka inriktningen på sin utbildning bör antalet timmar för elevens val minskas till förmån för annan undervisning (se vidare avsnitt 5.3.4).

Härigenom kan även den administrativa bördan för huvudmannen och rektorn förväntas minska och det är tid som kan ägnas åt andra arbetsuppgifter. Vid avgörandet av hur stor en sådan minskning bör vara måste hänsyn tas till att huvudmannen som elevens val får erbjuda eleverna i grundskolan och specialskolan att läsa ett nybörjarspråk och, för de elever som har rätt till det, modersmål. Undervisningen i ett nybörjarspråk läses efter kursplanen i moderna språk inom ramen för elevens val. För att det ska vara möjligt för eleverna att nå upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås i moderna språk inom ramen för elevens val bör den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val inte understiga 160 timmar. Som nämnts i avsnitt 5.2.6 är det antagande om minsta undervisningstid som ligger till grund för kunskapskraven i modersmål 160–200 timmar i årskurs 1–6 och 80–120 timmar i årskurs 7–9 (Skolverket, 2009). För att det ska vara möjligt för eleverna att nå upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås i modersmål bör alltså undervisningstiden inte understiga 260 timmar. Det innebär att det är möjligt att minska undervisningstiden i elevens val i grundskolan och specialskolan med åtminstone 105 timmar.

Vidare görs bedömningen att efter en sådan minskning av undervisningstid i elevens val är det även fortsättningsvis möjligt för skolorna att profilera sig mot t.ex. en idrottsinriktning.

Elevens val bör inte stadiindelns i grundskolans timplan

För att ge huvudmännen bl.a. frihet att utnyttja och planera innehållet i utrymmet för elevens val föreslås att elevens val inte stadiindelns. Genom att så inte sker ges huvudmännen också möjlighet att säkerställa att eleverna får den undervisningstid i modersmål som ligger till grund för kunskapskraven i ämnet och att kunna erbjuda ett nybörjarspråk.

5.3.4 Undervisningstid från elevens val bör föras över till undervisning i matematik

Förslag: 105 undervisningstimmar från elevens val i grundskolan och specialskolan ska föras över till ämnet matematik i årskurs 7–9.

Som nämnts har det framförts önskemål om att den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val bör minskas till förmån för andra ämnen som är i behov av förstärkning. I detta sammanhang har svenska och matematik pekats ut som ämnen där det behöver ske en utökning av undervisningstiden.

Det har i avsnitt 5.2.5 framhållits att det finns ett behov av att tillföra ytterligare undervisningstid i matematik i grundskolans högstadium och att även specialskolans elever har behov av en sådan förstärkning. Med anledning härav bör de 105 undervisningstimmar som frigörs i samband

med minskningen av undervisningstiden i elevens val föras över till matematik i grundskolan och specialskolan.

5.3.5 Även elevens val i grundsärskolan bör minskas till förmån för utökad undervisningstid i matematik

Förslag: Undervisningstiden i elevens val i grundsärskolan ska minskas med 45 timmar till 150 timmar. Vidare ska undervisningstiden i ämnet slöjd minskas med 60 timmar. De undervisningstimmar som frigörs ska användas till att utöka undervisningstiden i matematik med 105 timmar.

Samma skäl som lagts till grund för att minska undervisningstiden i elevens val i grundskolan och specialskolan gör sig även gällande för grundsärskolan. Det finns alltså anledning att i grundsärskolan minska undervisningstiden till förmån för ökad undervisningstid i matematik. I dag uppgår den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val till 195 timmar. För att det ska vara möjligt att fylla elevens val med ett meningsfullt innehåll är det inte möjligt att göra samma minskning i grundsärskolan som i grundskolan och specialskolan. En rimlig avvägning är att undervisningstiden minskas med 45 timmar.

Samtidigt finns samma behov av förstärkning av matematikundervisningen i grundsärskolan som i grundskolan och specialskolan. Det bör alltså ske en förstärkning med 105 timmar. Av dessa kan 45 timmar tillföras från elevens val, men för att antalet undervisningstimmar totalt sett inte ska utökas och för att antalet timmar i elevens val inte ska bli litet för att kunna fyllas med ett meningsfullt innehåll behöver ytterligare 60 timmar föras över från ett annat ämne till matematiken. Eleverna i grundsärskolan har ett relativt stort inslag av praktiska ämnen. I exempelvis slöjd är eleverna garanterade en minsta undervisningstid om 730 timmar. Det ska jämföras med eleverna i grundskolan som är garanterade en minsta undervisningstid i slöjd om 330 timmar.

Behovet av att förstärka undervisningen i matematik väger så pass tungt att det finns skäl att minska undervisningen i slöjd med 60 timmar. Det rör sig om en procentuellt liten förändring som utslagen per läsår rör sig om 6,7 timmar. En sådan minskning framstår som acceptabel i och med att den möjliggör en viktig förstärkning av matematikundervisningen. Det bedöms också att, för de elever som vill ha betyg i grundsärskolans ämnen, förändringen inte påverkar möjligheter att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnet slöjd. I stället medför ändringen att eleverna får bättre förutsättningar att nå kunskapskraven i matematik.

5.4 Möjligheten att minska undervisningstiden till förmån för skolans val ska begränsas

5.4.1 Dagens reglering kan resultera i problem med likvärdigheten

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan finns det i timplanerna tid avsatt för skolans val. Tiden utgör en del av den totalt garanterade undervisningstiden och det innebär att en huvudman har möjlighet att minska undervisningstiden i andra ämnen för att inom ramen för skolans val ge en skolenhet en viss profil, exempelvis musik eller idrott.

I grundskolan får skolans val ta i anspråk som mest 600 av de 6 890 undervisningstimmar som eleverna minst är garanterade. Vidare får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Den nuvarande regleringen innebär att en huvudman relativt fritt kan minska undervisningstiden i ett visst ämne till förmån för skolans val. Exempelvis kan en huvudman – med undantag för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik – ta bort all undervisning i ett visst ämne under vissa årskurser. Det kan leda till relativt stora skillnader i elevernas undervisning och i förlängningen att det uppstår problem med likvärdigheten.

5.4.2 Möjligheten att minska undervisningstiden bör begränsas till stadier

Förslag: En grundskola ska vid skolans val få minska antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp med högst 20 procent per stadium. I samband med att timplanerna i specialskolan och sameskolan blir stadiindelade ska möjligheten att minska undervisningstiden till förmån för skolans val på liknande sätt begränsas per stadium.

En av de centrala målsättningarna med förslaget om en stadiindelad timplan är att det ska leda till en mer likvärdig skola. I linje med de skäl som angetts för att införa en stadiindelad timplan bör huvudmännens möjlighet att minska undervisningstiden i andra ämnen till förmån för skolans val begränsas. Genom att antalet timmar för ett ämne eller en ämnesgrupp föreslås minskas med högst 20 procent per stadium (låg-, mellan- och högstadium) säkerställs att den utbildning som erbjuds blir mer likvärdig. Samtidigt görs bedömningen att den föreslagna förändringen inte påverkar skolornas möjlighet till lokal profilering.

I dag finns det möjlighet att minska undervisningstiden i elevens val till förmån för skolans val. Förutsättningarna för elevens val har beskrivits närmare i avsnitt 5.3.1. Vidare har det i avsnitt 5.3.3 gjorts bedömningen att den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val i grundskolan

bör minskas med 105 timmar och denna tid bör föras över till ämnet matematik. Efter denna förändring uppgår undervisningstiden i timplanen för elevens val till 277 timmar.

I samband med att timplanerna i specialskolan och sameskolan föreslås bli stadiindelade bör möjligheten att minska undervisningstiden till förmån för skolans val begränsas per stadium.

I grundsärskolan har skolans val en något annan utformning och tiden för skolans val uppgår till 1 800 timmar. Vidare finns det ingen reglering i timplanen som styr på vilket sätt rektorn kan minska antalet undervisningstimmar i andra ämnen till förmån för skolans val. I stället anges det i skolförordningen att antalet timmar för varje ämne i timplanen inte får minskas i oproportionerligt stor omfattning till förmån för skolans val (10 kap. 8 § skolförordningen). Grundsärskolan berörs därmed inte av de ovan redovisade övervägandena.

6 På vilken normgivningsnivå ska grundskolans timplan regleras?

6.1 De obligatoriska skolformernas timplaner återfinns i olika regelkomplex

Som redovisats tidigare finns det en timplan för varje obligatorisk skolform. Timplanerna har inte en gemensam placering utan återfinns i två olika regelkomplex. Medan grundskolans timplan regleras i en bilaga till skollagen, återfinns de övriga obligatoriska skolformernas timplaner som bilagor till skolförordningen. Denna skillnad innebär bl.a. att det krävs att riksdagen beslutar om en lagändring för att det ska kunna ske en förändring av grundskolans timplan, medan det för en förändring av de övriga timplanerna är tillräckligt att regeringen beslutar om en förordningsändring. Innan den nu gällande timplanen för grundskolan trädde i kraft var grundskolans timplan stadiindelad och återfanns i 1980 års läroplan Lgr 80, dvs. även timplanen för grundskolan reglerades då på förordningsnivå (se förordning [1980:64] om mål och riktlinjer i 1980 års läroplan för grundskolan).

I samband med att den stadielösa timplanen infördes som en bilaga till 1985 års skollag framhöll den dåvarande regeringen bl.a. följande:

Skälet till att regeringen överhuvudtaget föreslår en av riksdagen fastställd timplan hänger samman med den vikt vi lägger vid skollagens likvärdighetsmål. Det är viktigt att alla elever i grundskolan och motsvarande skolformer får möjligheter att skaffa en gemensam kunskapsbas. Genom centralt fastställda kursplaner garanteras ämnesinnehållet och genom timplanerna undervisningens minsta omfattning. En elev som går ut den nioåriga grundskolan, skall således ha fått en undervisning av minst denna omfattning oberoende av i vilken skola eleven har gått eller var i landet han/hon bor. Timplanens funktion i det nya styrsystemet är således att värna om den gemensamma

kärnan och att fungera som ett stöd för den enskilda skolans planering och timfördelning. [...] De senaste årens utveckling på skolområdet innebär att statens styrning genom timplaner har minskat. I stället för detaljerade föreskrifter om hur tiden i skolan skall fördelas och rubriceras, handlar den statliga styrningen om att definiera kunskapsinnehåll och att utvärdera att skolväsendet lyckas i sitt uppdrag. I denna proposition tas ytterligare steg i denna riktning. Regeringen är övertygad om att detta kan skapa förutsättningar för bättre resultat och en mer stimulerande miljö såväl för elever som lärare i skolan. Framförallt genom att en sådan större frihet i timplanen och större klarhet i kursplanen skapar bättre utrymme för individualisering av undervisningen, samtidigt som lärarna ges större professionell frihet (prop. 1992/93:220 s. 64).

I fråga om grundsärskolan finns det i den nuvarande skollagen ett bemyndigande enligt vilket regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan). I motsvarande bestämmelser för specialskolan och sameskolan finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan) (11 kap. 7 § tredje stycket, 12 kap. 5 § tredje stycket och 13 kap. 5 § tredje stycket skollagen).

6.2 Grundskolans timplan bör vara en bilaga till skolförordningen

Förslag: Grundskolans timplan i bilaga 1 till skollagen ska upphävas. De nuvarande bilagorna 2–5 ska betecknas bilaga 1–4. Grundskolans stadiindelade timplan ska införas som en ny bilaga 1 till skolförordningen. Övriga timplaner ska benämnas bilaga 2–4.

Om grundskolans timplan regleras i skolförordningen uppnås en rimlig balans mellan styrning och flexibilitet

Förslaget med stadiindelade timplaner innebär en återgång till den ordning som gällde tidigare när den stadiindelade timplanen fanns i läroplanen Lgr 80. Den nya timplanen innebär en ökad styrning av hur huvudmännen får fördela den undervisningstid som eleverna minst ska vara garanterade och har bedömts nödvändig för att skapa förutsättningar för en likvärdig skola. Den ökade detaljstyrningen i den stadiindelade timplanen kan medföra att det i fortsättningen kommer att uppstå fler situationer där exempelvis huvudmännen uppmärksammar ett behov av att det genomförs förändringar i timplanen. Med den nuvarande ordningen skulle en ändring i timplanen behöva föregås av en ändring i skollagen och det rör sig om en relativt långdragen process.

Om timplanen flyttas till skolförordningen ökar möjligheterna att på ett något enklare sätt från centralt håll kunna genomföra nödvändiga ändringar av timplanen när ett sådant behov uppmärksammas. Genom en sådan förändring uppnås en mer rimlig balans mellan styrning och flexibilitet. Det innebär att å ena sidan är timplanen centralt reglerad och

stadieindelad i syfte att skapa en likvärdig skola och å andra sidan finns det rimliga möjligheter att från centralt håll ändra i timplanen när det finns ett sådant behov.

Timplanerna för de övriga obligatoriska skolformerna finns redan som bilagor till skolförordningen. Ett återförande av grundskolans timplan till förordningsnivå skapar därmed också en enhetlig struktur för de obligatoriska skolformerna.

Med anledning av det ovan redovisade bör den nya stadieindelade timplanen införas som bilaga till skolförordningen. Samtidigt ska den nuvarande timplanen i bilaga 1 till skollagen upphävas.

6.3 Behövs det ett särskilt normgivningsbemyndigande för att regeringen ska kunna meddela föreskrifter om timplanen för grundskolan?

Förslag: Det ska i skollagen införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om fördelningen av undervisningstiden i grundskolan (timplan). Timplanen i bilaga 1 till skollagen ska upphävas.

Det befintliga bemyndigandet beträffande grundsärskolan ska ändras så att möjligheten för regeringen att subdelegera rätten att meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden tas bort.

En förutsättning för att grundskolans timplan ska kunna införas som en bilaga till skolförordningen är att regeringen har en rätt att meddela föreskrifter om fördelningen av undervisningstiden. I fråga om grundsärskolan finns det i skollagen ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden. Beträffande de två övriga obligatoriska skolformerna (specialskolan och sameskolan) har det i skollagen införts upplysningar om att regeringen meddelar föreskrifter om timplan. Upplysningarna avser den rätt regeringen har att meddela sådana föreskrifter som enligt grundlag inte ska meddelas av riksdagen (8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen). Denna föreskriftsrätt brukar benämnas regeringens restkompetens.

Till restkompetensen hör framför allt sådana offentlighetsrättsliga föreskrifter som inte gäller förhållandet mellan enskilda och det allmänna utan är av intern natur, dvs. främst föreskrifter som riktar sig till enbart de statliga förvaltningsmyndigheterna. Till denna kompetens hör också bl.a. föreskrifter som angår förhållandet mellan enskilda och det allmänna, men som från den enskildes synpunkt inte är betungande utan gynnande eller neutrala.

Restkompetensen innebär även en möjlighet för regeringen att i förhållande till kommunerna meddela mer detaljbetonade föreskrifter i

fråga om kommunernas organisation och verksamhetsformer. Det har emellertid förutsatts att regeringen med hänsyn till den kommunala självstyrelsen ska iaktta återhållsamhet i fråga om reglering av den kommunala verksamheten (prop. 1973:90 s. 306).

Huvudmän för grundskolan är kommuner eller enskilda som har godkänts som huvudmän (2 kap. 2 § första stycket och 5 § första stycket skollagen). För specialskolan och sameskolan är det däremot staten som är huvudman (2 kap. 4 § skollagen). Föreskrifter om fördelning av undervisningstiden i de senare skolformerna riktar sig alltså till staten och faller därmed inom ramen för regeringens restkompetens. Motsvarande reglering för grundskolan riktar sig däremot till kommunala och enskilda huvudmän. Det bör därför i skollagen införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om fördelningen av undervisningstiden i grundskolan.

Bemyndigandet avseende grundskolans och grundsärskolans timplaner bör bara avse regeringen

En timplans syfte är att garantera att eleverna får undervisning i ett visst antal timmar i varje ämne. Därmed fyller timplanen en grundläggande funktion när det kommer till att säkerställa att utbildningen inom skolväsendet är likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen). Eftersom timplanerna utgör ett så pass centralt dokument för grundskolan och grundsärskolan framstår det av principiella skäl som lämpligt att föreskrifter om detta meddelas på lägst förordningsnivå. Det bör även framhållas att regeringen inte heller har utnyttjat möjligheten till subdelegering av föreskrifträtten till en förvaltningsmyndighet beträffande grundsärskolan, utan timplanen för den skolformen återfinns som en bilaga till skolförordningen.

Bemyndigandet om att regeringen får meddela föreskrifter om fördelningen av undervisningstiden i grundskolan bör således inte kompletteras med en möjlighet för regeringen att subdelegera föreskrifträtten till en förvaltningsmyndighet. Vidare bör den nuvarande möjligheten att subdelegera tas bort i bemyndigandet som avser grundsärskolan. Bemyndigandet bör alltså utformas på samma sätt som bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta (10 kap. 3 § andra stycket och 11 kap. 4 § andra stycket skollagen).

7 Benämningarna låg-, mellan- och högstadium bör återinföras i skollagen

Förslag: Det ska i skollagen anges att utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är indelad i låg-, mellan- och högstadium.

I grundskolan och grundsärskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–3,
- mellanstadiet omfatta årskurs 4–6, och
- högstadiet omfatta årskurs 7–9.

I specialskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–4,
- mellanstadiet omfatta årskurs 5–7, och
- högstadiet omfatta årskurs 8–10.

I sameskolan ska

- lågstadiet omfatta årskurs 1–3, och
- mellanstadiet omfatta årskurs 4–6.

Uttrycket stadium förekommer inte i skollagen, men trots det är uttrycken låg-, mellan- och högstadium väl inarbetade och används dagligen vid beskrivandet av verksamheterna. Användningen av begreppen har dessutom ökat i samband med att kunskapskrav och nationella prov har införts i årskurs 3 och 6, dvs. vid tidpunkter som motsvarar den äldre stadiindelningen. Vidare utgår behörighetskraven för bl.a. grund- och ämneslärare i grundskolan från indelningen av årskurserna 1–3, 4–6 och 7–9 (2 kap. 2, 6 och 8 §§ förordningen [2011:326] om legitimation för lärare och förskollärare). Detsamma gäller för lärarutbildningens utformning (bilaga 2 till högskoleförordningen [1993:100]). Även regeringen använder numera terminologin i olika typer av texter. Dessa förhållanden talar i sig för att stadibegreppen bör återinföras i skollagen.

Om tre stadier (låg-, mellan- och högstadiet) återinförs i grundskolan uppnås en ökad tydlighet och på så sätt underlättas kommunikationen såväl inom skolväsendet som med vårdnadshavare och olika externa aktörer. Ett ytterligare skäl till att återinföra stadibegreppen i skollagen är att det föreslås att det ska införas en stadiindelad timplan. Av dessa skäl ska det i skollagen anges att grundskolan är indelad i tre stadier: lågstadiet (årskurs 1–3), mellanstadiet (årskurs 4–6) och högstadiet (årskurs 7–9).

De ovan redovisade skälen gör sig även gällande i förhållande till övriga obligatoriska skolformer (grundsärskolan, specialskolan och sameskolan). Även om det nu inte lämnas förslag till stadiindelade timplaner för dessa skolformer, är avsikten att stadiindelade timplaner ska införas på sikt. I syfte att skapa ett så enhetligt system som möjligt bör stadibegreppen införas i skollagen redan nu för dessa skolformer.

Grundsärskolans struktur är i huvudsak densamma som grundskolans då den är ett alternativ till grundskolan för elever som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning. Utbildningen ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och består av nio årskurser. I grundsärskolan får rektorn dessutom besluta att en elev får läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner om eleven har förutsättningar för det. Det finns således en flexibilitet mellan skolformerna. I grundsärskolan bör indelningen därför avse samma årskurser som i grundskolan, dvs. lågstadiet utgörs av årskurs 1–3, mellanstadiet av årskurs 4–6 och högstadiet av årskurs 7–9.

I specialskolan, där utbildningen omfattar tio årskurser, bör lågstadiet omfatta årskurs 1–4, mellanstadiet årskurs 5–7 och högstadiet årskurs 8–10. En sådan uppdelning följer indelningen av det centrala innehållet i kursplanerna i Läroplan för specialskolan förskoleklassen och fritidshemmet 2011.

I sameskolan kommer högstadiet inte att finnas eftersom utbildningen omfattar årskurs 1–6. Sameskolan bör således bara indelas i låg- och mellanstadium.

8 Andra ändringar i skollagen med anledning av stadiindelningen

8.1 Språkval i sameskolan

8.1.1 I sameskolans timplan finns inte språkval och det kan leda till problem vid skolbyten

Utbildningen i sameskolan omfattar årskurserna 1–6 med en samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i grundskolan (13 kap. 2 § skollagen). Efter avslutad årskurs 6 fullgör sameskolans elever resterande delen av sin skolplikt i grundskolan.

Då det i timplanen för sameskolan inte avsatts någon tid för språkval (12 kap. 7 § andra stycket och bilaga 3 skolförordningen) har elever i sameskolan inte möjlighet att studera ett modernt språk inom ramen för språkvalet.

I den stadiindelade timplanen för grundskolan föreslås att eleverna ska vara garanterade minst 48 timmar i språkval i mellanstadiet (se avsnitt 5.2.6). Förslaget innebär därmed att eleverna kommer att ges möjlighet att påbörja studier i ett modernt språk senast i årskurs 6. Ett av skälen till förslaget är att den hittills gällande ordningen, där studier inom språkval kunnat påbörjas antingen i årskurs 6 eller 7, resulterat i att elever nekats möjligheten att läsa ett språk i årskurs 7 vid ett skolbyte. Detta eftersom

de till skillnad från eleverna vid den nya skolan inte påbörjat studier inom språkval i årskurs 6.

Eftersom det i dag inte finns någon tid för språkval i sameskolans timplan råder det olika förutsättningar för eleverna i grundskolan och sameskolan. Det riskerar att leda till att sameskolans elever nekas möjligheten att läsa språk när de börjar i grundskolan i årskurs 7.

8.1.2 Sameskolans elever ska ha rätt till språkval för att underlätta skolbyten

Förslag: Den minsta garanterade undervisningstiden i sameskolan ska utökas med 48 timmar.

Moderna språk ska i skollagen anges som ett ämne som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval i sameskolan.

I skolförordningen ska det införas bestämmelser som reglerar språkval i sameskolan och timplanen i sameskolan ska utökas till att även avse språkval med en minsta garanterade undervisningstid om 48 timmar.

Målsättningen måste vara att elevernas övergång från sameskolan till grundskolan ska ske så enkelt som möjligt. För att uppnå detta är det nödvändigt att timplanerna i de båda skolformerna inte innehåller omotiverade skillnader som gör att bytet till grundskolan försvåras. Det förhållandet att timplanen i grundskolan föreslås bli stadiindelad medför att förutsättningarna för eleverna i grundskolan och sameskolan blir olika i frågan om möjligheten till språkval. Tidigare har det funnits en viss flexibilitet när språkvalet kan påbörjas och sådant val har kunnat göras såväl i årskurs 6 som 7. Därmed har sameskolans elever kunnat påbörja studierna inom ramen för språkval när de börjar i årskurs 7 i grundskolan.

Om en ny stadiindelad timplan i grundskolan beslutas i enlighet med förslaget i promemorian kommer denna flexibilitet att vara borta och eleverna är garanterade en minsta undervisningstid om 48 timmar i språkval i mellanstadiet. Eftersom eleverna i sameskolan inte är garanterade samma undervisningstid som grundskolans elever i språkval i mellanstadiet, riskerar det att medföra att de – om den stadiindelade timplanen införs i grundskolan – hamnar i en situation där de kommer nekas möjligheten att läsa ett modernt språk inom språkval när de börjar i årskurs 7. Alternativet är att de måste ”läsa i kapp” den undervisning som eleverna i grundskolan är garanterade i årskurs 6. Det låter sig knappast göras. Det innebär också att elever i sameskolan riskerar att i högstadiet inte kunna tillgodogöra sig meritpoäng för betyg i moderna språk inom ramen för språkval (se avsnitt 5.1) och därmed ges sämre förutsättningar i urvalsprocessen till gymnasieskolan. Detta förhållande talar

för att även eleverna i sameskolan bör erbjudas språkval i mellanstadiet. Sameskolan bör således tillföras 48 timmar i språkval genom att den minsta garanterade undervisningstiden utökas.

I och med att språkval föreslås bli en del av timplanen i sameskolan bör det i skolförordningen införas motsvarande bestämmelser som finns för språkval i grundskolan och specialskolan (se 9 kap. 5–7 §§ och 11 kap. 4–6 §§ skolförordningen). Vidare bör det i 13 kap. skolförordningen göras samma justering som i 10 och 12 kap., dvs. att moderna språk ersätter språkval i relevanta bestämmelser.

8.2 Moderna språk

8.2.1 Moderna språk anges inte som ett ämne i skollagen

Undervisningen i grundskolan och specialskolan ska omfatta ett antal ämnen, däribland språkval. För varje ämne ska det finnas en kursplan. Språkval saknar kursplan och utgör därmed inte något ämne. I stället är språkvalet en avsatt tid inom vilken eleven kan göra vissa val. Inom ramen för språkval ska huvudmannen erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska samt eventuellt ytterligare språk. Dessa språk omfattas av kursplanen i moderna språk och det är därmed moderna språk som utgör ett ämne. Eleven har även möjlighet att inom ramen för språkval välja att läsa modersmål, svenska eller svenska som andraspråk eller teckenspråk (10 kap. 4 och 8 §§ och 12 kap. 4 och 8 §§ skollagen och 9 kap. 5 och 6 §§ och 11 kap. 4 och 5 §§ skolförordningen).

Samtliga modersmål, svenska eller svenska som andraspråk räknas upp som ämnen i skollagen. Däremot omnämns inte ämnet moderna språk i denna uppräkningslista (10 kap. 4 § och 12 kap. 4 § skollagen). Därmed omfattar inte skollagens uppräkningslista samtliga de ämnen som eleven kan få undervisning i och detta leder till en otydlighet.

8.2.2 Om moderna språk blir ett eget ämne uppnås en ökad tydlighet

Förslag: Moderna språk ska i skollagen anges som ett ämne som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval i grundskolan och specialskolan.

I skolförordningen ska det anges att huvudmannen inom ramen för ämnet moderna språk ska erbjuda eleven vissa valmöjligheter.

Det finns alltså i dag vissa brister i skollagens systematik i förhållande till gällande kursplaner. Språkval är inte något ämne utan utgör en avsatt tid inom vilken eleven bl.a. kan välja ämnet moderna språk. Fast moderna språk har en egen kursplan är det inte angett som ämne i skollagen.

För att öka tydligheten i kopplingen mellan skollagen och befintliga kursplaner bör det inte anges i skollagen att språkval är ett ämne. Där-
emot bör ämnet moderna språk anges. Förutom ökad tydlighet uppnås
härigenom också en enhetlig systematik där de ämnen som räknas upp i
skollagen motsvaras av en kursplan.

Uttrycket språkval bör dock fortsatt användas inom grundskolan och
specialskolan som benämning på den tid som finns avsatt i timplanen
inom vilken eleven bl.a. kan välja moderna språk.

Det bör i skolförordningen anges vilka språk som eleven kan välja inom
ramen för moderna språk. Vidare bör det även i fortsättningen anges vil-
ka ytterligare språk som eleven kan välja som språkval. Sådana ytterligare
språk kan exempelvis vara engelska, modersmål eller teckenspråk.

8.3 Betyg i ämnen inom ramen för språkval

8.3.1 Betygssättningen i språkval påbörjas senare än i övriga ämnen

Betygssättning i grundskolan ska ske första gången i samtliga ämnen, ut-
om i språkval, från och med årskurs 6. Betygssättning i språkval sker från
och med årskurs 7. För specialskolan gäller samma princip för betygs-
sättningen med ett års förskjutning, dvs. betygssättning sker från och
med årskurs 7 i samtliga ämnen förutom i språkval där betygssättningen
sker från och med årskurs 8. För sameskolan gäller att betyg ska sättas i
alla ämnen utom språkval. För en elev i grundsärskolan gäller att betygs-
sättning ska ske enligt grundskolans bestämmelser om eleven har läst ett
ämne enligt grundskolans kursplaner och eleven eller elevens vårdnads-
havare begär att betyg ska sättas i ämnet (10 kap. 16 §, 11 kap. 21 §,
12 kap. 16 § och 13 kap. 16 § skollagen).

Skälet till att betygssättningen i språkval påbörjas ett år senare är att
språkvalet i grundskolan kunnat påbörjas i antingen årskurs 6 eller 7. Det
har ansetts rimligt att betygssättningen sker vid samma tidpunkt för
samtliga elever och därmed infördes den nuvarande bestämmelsen om att
betygssättningen ska påbörjas ett år senare (prop. 2009/10:219 s. 14).

8.3.2 Undervisningen i språkval bör påbörjas senast i årskurs 6 och därmed saknas skäl för en särskild betygsbestämmelse

Förslag: Betyg i grundskolan och sameskolan ska sättas i alla ämnen,
även de ämnen som eleven fått undervisning i inom ramen för språkval, i
slutet av varje termin från och med årskurs 6. Detsamma ska gälla i
grundsärskolan om en elev eller en elevs vårdnadshavare begär att betyg
ska sättas. Betyg i specialskolan ska sättas i alla ämnen – även de ämnen
som eleven fått undervisning i inom ramen för språkval – i slutet av varje
termin från och med årskurs 7.

Bedömning: Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till kunskapskrav i moderna språk i slutet av årskurs 6. Skolverket bör vidare få i uppdrag att ta fram och publicera stöd för bedömning och betygssättning i moderna språk i slutet av årskurs 6 i form av ett kommentar-material till kunskapskraven.

De nuvarande betygsbestämmelserna om betygssättning i grundskolan började gälla höstterminen 2012. Som skäl för att införa betyg i årskurs 6 angavs att det var ett sätt att ytterligare förbättra uppföljningen och utvärderingen av skolans arbete och därmed av möjligheten att tidigt sätta in extra stöd till de elever som är i behov av detta. I motiven framhölls att betygen bidrar till att elever som har svårigheter att uppnå kunskapskraven uppmärksammas av rektorn och lärarna. För att en elev ska nå utbildningens mål och utvecklas till sin fulla potential behövs uppmuntran, stöd och hjälp såväl i skolan som i hemmet. Med tidigare betyg förbättras även informationen till föräldrarna om hur det går för deras barn i skolarbetet (prop. 2009/10:219 s. 10 f.).

Det har tidigare föreslagits i promemorian att undervisningstiden för språkval i den nya stadiindelade timplanen för grundskolan ska fördelas mellan mellan- och högstadiet (se avsnitt 5.2.6). Förslaget innebär att ämnena inom språkval kommer att påbörjas senast i årskurs 6. Det avgörande argumentet för att betygssättningen i språkval ska påbörjas i årskurs 7 har därmed försvunnit. Däremot gör de skäl som låg till grund för det ursprungliga beslutet att införa betyg i årskurs 6 sig gällande även för de ämnen som kan väljas inom språkval. Med anledning av detta och eftersom det skapar ett enhetligt betygssystem föreslås att betygssättning även ska ske från årskurs 6 i ämnen inom språkval (årskurs 7 i specialskolan).

Genom införandet av denna förändring är det även möjligt att förenkla de nuvarande betygsbestämmelserna för grundskolan, grundsärskolan och specialskolan (10 kap. 16 §, 11 kap. 19 § och 12 kap. 16 § skollagen).

Statens skolverk bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till kunskapskrav i moderna språk i slutet av årskurs 6. Vidare bör Skolverket ges i uppdrag att ta fram och publicera stöd för bedömning och betygssättning i moderna språk i slutet av årskurs 6.

9 Bestämmelserna om särskilt stöd i form av anpassad studiegång behöver förtydligas

Alla elever klarar inte av att följa undervisning enligt timplanen och samtidigt nå kunskapskraven i alla ämnen. Av detta skäl finns det en särskild

stödåtgärd inom ramen för bestämmelserna om särskilt stöd som innebär att rektorn kan besluta att en elevs studier ska avvika från timplanen.

9.1 Närmare om olika stödåtgärder och särskilt om anpassad studiegång

I skollagens tredje kapitel återfinns bestämmelser om barns och elevers utveckling mot målen och i kapitlet finns bl.a. bestämmelser om en elevs rätt till olika stödinsatser. Stödinsatserna har olika karaktär och är mer eller mindre ingripande. De har alla det gemensamma syftet att eleven med stöd av insatserna ska ges möjligheter nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om den extra anpassning som eleven har fått inte bedöms tillräcklig ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd och det ska utarbetas ett åtgärdsprogram. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av skollagen eller annan författning (3 kap. 5 a och 7–9 §§ skollagen).

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 3 kap. 7 § skollagen innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen (3 kap. 12 § skollagen). Ett beslut om anpassad studiegång kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Utbildning i gymnasieskolan är bara öppen för de ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning. Därtill gäller för gymnasieskolans nationella program att för behörighet krävs att eleven har godkända betyg i ett visst antal ämnen. För behörighet till ett yrkesprogram i gymnasieskolan krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik och i minst fem andra ämnen. För behörighet till ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik och i minst nio andra ämnen (15 kap. 5 § och 16 kap. 29–31 §§ skollagen). Några motsvarande bestämmelser finns inte för antagningen till gymnasieskolans introduktionsprogram. De riktar sig till ungdomar som saknar de godkända betyg som krävs för behörighet till gymnasieskolans nationella program (15 kap. 7 § första stycket, 16 kap. 30, 31 och 32 §§ och 17 kap. 9–12 §§ skollagen).

I fråga om utbildning i gymnasiesärskolan finns inte några speciella behörighetskrav. Utbildningen ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning (18 kap. 4 § skollagen).

9.2 En stor andel av eleverna som lämnar grundskolan saknar behörighet till gymnasieskolan

Som nämnts tidigare innebär anpassad studiegång att det sker en avvikelse från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Ett beslut om anpassad studiegång kan alltså innebära att eleven ges möjlighet att koncentrera sina studier på ett mindre antal ämnen. Det innebär att samtidigt som eleven sannolikt ökar sina chanser att nå kunskapskraven i dessa ämnen finns det också en risk för att elevens möjlighet att nå kunskapskraven i samtliga de ämnen som krävs för att han eller hon ska bli behörig till ett nationellt program i gymnasieskolan minskar.

Läsåret 2013/14 var det drygt 12 procent av eleverna som hade ett åtgärdsprogram. Läsåret 2014/15 var det 6,8 procent av eleverna (64 600 elever) i grundskolan som hade åtgärdsprogram och av dessa var det nästan 17 procent (10 700 elever) som hade anpassad studiegång. Enligt Statens skolverk beror minskningen av antalet åtgärdsprogram troligen på att bestämmelsen om extra anpassningar i skollagen (3 kap. 5 a § skollagen) infördes den 1 juli 2014 och att därmed färre elever är i behov av sådana åtgärder som ryms inom särskilt stöd (Skolverket 2015d).

I fråga om behörighet till gymnasieskolans nationella program visar statistiken att våren 2015 var 85,6 procent av eleverna i årskurs 9 behöriga att söka ett sådant program. Drygt 14 procent av eleverna (cirka 14 000 elever) saknade alltså behörighet att söka till ett nationellt gymnasieprogram. De flesta av eleverna som var behöriga att söka till yrkesprogram var även behöriga att söka till högskoleförberedande program. Mindre än en procent (cirka 770 elever) var enbart behöriga att söka till ett yrkesprogram. Drygt 81 procent av eleverna var behöriga till samtliga nationella program.

Av de 14 000 elever som saknade behörighet till de nationella programmen saknade 1 800 elever godkänt betyg i ett ämne, över 10 000 elever saknade godkänt betyg i två eller flera ämnen och 1 400 elever saknade godkänt i samtliga ämnen som de skulle haft slutbetyg i (Skolverket, 2015b).

9.3 Även elever med anpassad studiegång måste i möjligaste mån bli behöriga till gymnasieskolan

Förslag: Bestämmelsen i skollagen om anpassad skolgång ska kompletteras så att det anges att den anpassade studiegången i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

De ovan redovisade bestämmelserna om särskilt stöd understryker att det finns ett långtgående ansvar för att ge eleverna det stöd som de är i behov av. Om det särskilda stödet till en elev inte kan anpassas i rimlig grad kan rektorn som en sista utväg besluta om att eleven ska få en anpassad studiegång. Den möjligheten kan exempelvis användas i situationer när andra stödåtgärder inte har gett resultat, t.ex. för skoltrötta elever eller elever som av andra skäl inte är tillgängliga för utbildning. Ett beslut om anpassad studiegång kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till något eller flera av gymnasieskolans nationella program. Ett beslut om anpassad skolgång behöver därför föregås av noggranna överväganden och det är viktigt att eleven och vårdnadshavaren får information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare (prop. 2009/10:165 s. 666 f.).

Studier i gymnasieskolan utgör i det närmaste en förutsättning för att en ungdom i ett senare skede ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Det är alltså av stor vikt att andelen elever som inte är behöriga att söka till ett nationellt program i gymnasieskolan efter avslutad utbildning i grundskolan är så liten som möjlig. Vidare är det av vikt att de elever som avslutar grundskolan är motiverade att söka vidare till gymnasieskolan.

Statistik från Skolverket visar att det på kort tid har skett en halvering av antalet elever som får särskilt stöd. Det är mycket som talar för att denna utveckling beror på att elever som tidigare skulle fått särskilt stöd i stället får stöd i form av extra anpassningar. Det är naturligtvis positivt om den nya bestämmelsen har gett lärare och övrig skolpersonal alternativa verktyg, som gör det möjligt att ge eleverna de stöd de har behov av under mindre ingripande former än vad ett beslut om särskilt stöd skulle innebära.

Även om andelen elever som har åtgärdsprogram har minskat är det fortfarande en relativt stor andel (6,8 procent) som läsåret 2014/15 hade ett åtgärdsprogram. Av dessa var det nästan 10 700 elever som hade anpassad studiegång. Anpassad studiegång kan i vissa situationer vara en nödvändig åtgärd för att exempelvis möjliggöra för en elev att koncentrera sig på ett mindre antal ämnen och få ett godkänt betyg i dessa. Samtidigt som detta är en nödvändig åtgärd kan det leda till att eleven inte blir behörig till gymnasieskolans nationella program. Eftersom behörighetskraven ser

olika ut för gymnasieskolans program kan denna negativa konsekvens av en anpassad studiegång mildras om åtgärden utformas med målsättningen att eleven ska nå behörighet till t.ex. ett visst gymnasieprogram.

Frågan om anpassad studiegång kan aktualiseras redan på låg- eller mellanstadiet. Studier i gymnasieskolan kan i en sådan situation framstå som relativt avlägsna och det kan verka främmande att ta upp denna fråga med eleven och elevens vårdnadshavare. Men även för denna grupp elever är det viktigt att läraren eller rektorn klargör att den anpassade studiegången kan medföra att eleven i ett senare skede inte når full behörighet till gymnasieskolans program.

Statistiken visar att den största andelen av elever med anpassad studiegång återfinns i de högre årskurserna. I årskurs 3 var det läsåret 2014/15 cirka 6 procent av eleverna med åtgärdsprogram som hade anpassad studiegång och i årskurs 7 uppgick andelen till 26 procent. I årskurs 9 var det nästan 39 procent av flickorna och drygt 35 procent av pojkarna med åtgärdsprogram som hade anpassad studiegång (Skolverket, 2015c). För eleverna i de högre årskurserna är det viktigt att åtgärden utformas med ambitionen att eleverna så långt det är möjligt ska få förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

Det kan även för en elev på högstadiet vara svårt att avgöra vilket eller vilka gymnasieprogram som kan vara aktuella för fortsatta studier. Emellertid är det viktigt att lärare eller rektorn i samtal med eleven och elevens vårdnadshavare klargör dels vilka konsekvenser som en anpassad studiegång kan få för eleven, dels att ambitionen med den anpassade studiegången bör vara att eleven ska nå behörighet till gymnasieskolan. Den senare ambitionen bör även, i möjligaste mån, återspeglas i utformningen av åtgärdsprogrammet exempelvis vid valet av vilka ämnen som eleven ska koncentrera sig på.

Med anledning av den betydelse som en gymnasieutbildning har för unga människor när det gäller möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden, finns det skäl att tydliggöra att målsättningen ska vara att även elever med anpassad studiegång ska kunna studera vidare i gymnasieskolan. Av den anledningen ska 3 kap. 12 § första stycket skollagen tillföras en mening där det anges att den anpassade studiegången i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

Den finns inte några särskilda behörighetskrav för gymnasiesärskolan, utan utbildningen är öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som inte bedöms ha förutsättningar att nå upp till gymnasieskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning (18 kap. 4 § skollagen). Av den anledningen bör inte elever i grundsärskolan omfattas av det nyss nämnda förtydligandet.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

10.1 Ikraftträdandedatum

Förslag: De ändringar som föreslås i skollagen ska träda i kraft den 1 juli 2017.

Bedömning: Föreslagna förändringar i skolförordningen, med undantag för den utökade undervisningstiden i matematik med följdändringar, bör träda i kraft den 1 juli 2017. Utökningen av undervisningstiden i matematik med följdändringar bör träda i kraft den 1 juli 2019.

Den stadieindelade timplanen

Även om det är önskvärt att de föreslagna förändringarna träder i kraft snarast, måste det samtidigt finnas möjlighet för skolhuvudmän och berörda myndigheter att förbereda övergången. Som närmare utvecklas i avsnitt 10.2 föreslås att det ska införas övergångsbestämmelser som innebär bland annat att den stadieindelade timplanen ska tillämpas första gången för de elever som börjar i någon av årskurserna 1–6 höstterminen det år som den nya timplanen börjar gälla. Högstadiet ska alltså inledningsvis vara undantaget från stadieindelningen (se vidare avsnitt 10.2).

I samband med stora förändringar riskerar det alltid att under en övergångsperiod uppstå felaktigheter och förekomma viss osäkerhet om tillämpningen. Genom att den stadieindelade timplanen införs stegvis ges emellertid huvudmännen möjlighet att under ett antal läsår korrigera sådana eventuella felaktigheter.

Med beaktande av det ovan redovisade görs bedömningen att det är möjligt att införa den nya timplanen från höstterminen 2017. Av den anledningen föreslås att ändringen i skollagen och skolförordningen ska träda i kraft den 1 juli 2017. Samma ikraftträdandedatum bör även gälla för de följdändringar som föreslagits med anledning av den stadieindelade timplanen. I denna del rör det sig om återinförandet av stadieindelning i de obligatoriska skolformerna, införandet av bestämmelser som rör språkval, ändring av betygsbestämmelserna och begränsningen av möjligheterna att minska undervisningstiden till förmån för skolans val.

Ändringen i bestämmelsen om anpassad studiegång

Det är av vikt att de föreslagna förändringarna i bestämmelserna om särskilt stöd i form av anpassad studiegång kan träda i kraft så snart som möjligt. Även i denna del görs bedömningen att lagändringen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2017.

Utökning av undervisningstiden i matematik

Matematik är ett av de tre ämnen som krävs för behörighet till samtliga nationella program i gymnasieskolan. Dessa grundläggande kunskaper är

också av stor vikt för att de enskilda eleverna ska få de färdigheter de kommer att behöva i yrkeslivet eller för fortsatta studier. Skälet att det nu föreslås ytterligare förstärkning av undervisningstiden i matematik i högstadiet är att elevernas kunskaper bl.a. i detta ämne har försämrats. Det är angeläget att förändringen kan träda i kraft så snart som möjligt, men utökningen av undervisningstiden i matematik ställer krav på att huvudmännen kan organisera verksamheten och hantera behovet av behöriga lärare.

I dag råder rekryteringssvårigheter inom läraryrket och särskilt inom bl.a. matematik. Det genomförs därför åtgärder för att möta behovet av behöriga och legitimerade lärare i ämnet.

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) och i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100) aviserade regeringen en nationell samling för läraryrket. I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1) har regeringen aviserat ytterligare satsningar för att stärka läraryrket och lärarekryteringen. Inom den nationella samlingen för läraryrket har det bl.a. bedrivits ett arbete med det så kallade lärarlöneyftet. Den 11 februari 2016 beslutades förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda lärarlöner för lärare och vissa andra personalkategorier, som trädde i kraft den 22 mars 2016.

För att lärare som ännu inte lever upp till kraven för att få legitimation pågår också vidareutbildning av lärare (VAL). Det har under våren 2016 även fattats beslut om en ny särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för personer med forskarexamen i syfte att få fler ämneslärare och lektorer i skolan (U2016/02603/UH). Utbildningen kombineras med ett särskilt utbildningsbidrag. Det är fråga om en satsning som har potential att fördubbla antalet lektorer i skolväsendet (prop. 2015/16:142, bet. 2015/16:UbU22, rskr. 2015/16:267, förordningen [2016:706] om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå).

Sedan den 1 juli 2016 gäller vidare bestämmelser om en försöksverksamhet som innebär att huvudmännen, med undantag från kraven på lärarlegitimation och behörighet, kan anställa personer för högst två år för att bedriva viss undervisning som lärare i skolväsendet, under förutsättning dels att personerna i fråga har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen, dels under samma period genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en sådan examen. Detta gäller för ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare, t.ex. ämnet matematik (se prop. 2015/16:23, bet. 2015/16:UbU8, rskr. 2015/16:127 och förordningen [2016:350] om försöksverksamhet med anställning under viss kompletterande utbildning).

Det bedöms att de ovan redovisade insatserna för att förbättra tillgången på behöriga och legitimerade lärare utgör ett steg för att möta de behov som en utökning av den garanterade undervisningstiden i matematik kommer att medföra. Bedömningen görs att utökningen av undervisningstiden i matematik i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan och följdändringarna till denna ändring, dvs. minskningen av undervisningstiden i elevens val och, när det gäller grundsärskolan, även av undervisningstiden i slöjd, bör träda i kraft den 1 juli 2019.

10.2 Det finns ett behov av övergångsbestämmelser

Förslag: För elever i grundskolan som höstterminen 2017 börjar årskurs 7 eller en högre årskurs ska den upphävda timplanen i bilaga 1 till skollagen (2010:800) fortfarande tillämpas.

Bedömning: För elever i grundskolan som höstterminen 2019 påbörjar årskurs 8 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i den nya bilaga 1 till skolförordningen den totala garanterade undervisningstiden t.o.m. årskurs 9 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 8 ska undervisningstiden i ämnet matematik uppgå totalt till minst 1 195 timmar och i elevens val till totalt minst 312 timmar, och
- för elever i årskurs 9 ska undervisningstiden i ämnet matematik uppgå totalt till minst 1 160 timmar och i elevens val till totalt minst 347 timmar.

För elever i grundsärskolan som höstterminen 2019 börjar årskurs 8 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i den nya bilaga 2 till skolförordningen den totala garanterade undervisningstiden i ämnena slöjd och matematik och elevens val t.o.m. årskurs 9 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 8 ska undervisningstiden i ämnet slöjd uppgå till totalt minst 690 timmar, i ämnet matematik till totalt minst 1 180 timmar och i elevens val till totalt minst 165 timmar, och
- för elever i årskurs 9 ska undervisningstiden i ämnet slöjd uppgå till totalt minst 710 timmar, i ämnet matematik till totalt minst 1 145 timmar och i elevens val till totalt minst 180 timmar.

För elever i specialskolan som höstterminen 2019 börjar årskurs 9 eller en högre årskurs ska i stället för vad som anges i den nya bilaga 3 till skolförordningen den totala garanterade undervisningstiden i ämnet matematik och elevens val till och med årskurs 10 minst uppgå till följande:

- för elever i årskurs 9 ska undervisningstiden i ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 335 timmar och i elevens val till totalt minst 310 timmar, och
- för elever i årskurs 10 ska undervisningstiden i ämnet matematik uppgå till totalt minst 1 300 timmar och i elevens val till totalt minst 345 timmar.

Som nämnts i avsnitt 10.1 skulle det kunna medföra svårigheter för huvudmännen om den stadieindelade timplanen börjar tillämpas samtidigt i alla årskurser. En ordning där även undervisningstiden i de senare årskurserna stadieindelas skulle nämligen riskera att medföra ett utökat åtagande för huvudmännen. Det skulle till exempel kunna uppstå situationer där en huvudman – för att inte agera i strid med den stadieindelade timplanen – skulle bli tvungen att erbjuda undervisning i ämnen där eleverna redan har fått den minsta garanterade undervisningstiden. En sådan utökning av undervisningstiden kräver fler lärarresurser och mer administrativa insatser. Sådana konsekvenser bör i görligaste mån undvikas.

Det är därför rimligt att den nuvarande timplanen tillämpas parallellt med den nya stadieindelade timplanen under en övergångsperiod. Den nuvarande timplanen bör tillämpas för de elever som höstterminen 2017 börjar i årskurs 7 eller en högre årskurs.

Ändringen av skolförordningen föreslås ske i två steg. Det första steget, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2017, innebär bl.a. att den nya stadieindelade timplanen för grundskolan införs som en bilaga till förordningen. Det andra steget, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2019, innebär att undervisningstiden i matematik utökas i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan i enlighet med som föreslås i avsnitt 5.3.4 och 5.3.5. För att ökningen av undervisningstiden i matematik i årskurs 8 och 9 ska bli proportionerlig, bör det i övergångsbestämmelser till den senare förordningsändringen anges att undervisningstiden i matematik i årskurs 8 ska utökas med 70 timmar och elevens val minskas med motsvarande antal timmar. För elever som börjar i årskurs 9 bör undervisningstiden i matematik utökas med 35 timmar och elevens val minskas med motsvarande timmar.

Det bör utformas liknande övergångsbestämmelser för grundsärskolan och specialskolan som säkerställer att huvudmännens åtaganden under en övergångsperiod inte blir större än avsett. Som framgår av avsnitt 5.3.5 innebär detta för grundsärskolans del att även undervisningstiden i slöjd minskar. Samtidigt innebär övergångsbestämmelserna att eleverna får del av förstärkningen av undervisningstiden i matematik från höstterminen 2019.

11 Konsekvenser

11.1 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget.

Förslaget om att den minsta garanterade undervisningstiden i elevens val i grundskolan minskas med 105 timmar i grundskolan och specialskolan samt att dessa undervisningstimmar förs över till matematik i årskurs 7–9 är kostnadsneutralt. Minskade lönekostnader för lärare som undervisar inom elevens val föreslås finansiera undervisningen av ytterligare 105 timmar i matematik. På samma sätt är förslaget för grundsärskolan kostnadsneutralt, där den minsta totala undervisningstiden i elevens val och slöjd minskas med 45 respektive 60 timmar och förs över till matematik i årskurs 7–9.

Förslaget om att den minsta garanterade undervisningstiden i teknik bör anges specifikt i timplanen för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 medför inte något nytt åtagande och därmed inga tillkommande kostnader för kommunerna. Förslaget utgår från det antagande om undervisningstid som gjordes i Statens skolverks redovisning av uppdraget att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolorformer m.m. Antagandet innebär att det centrala innehållet och kunskapskraven i de naturorienterande ämnena och teknik konstruerades utifrån premissen att den totala minsta garanterade undervisningstiden (800 timmar) ska vara jämnt fördelad mellan de fyra ingående ämnena. Teknik har en kursplan med ett centralt innehåll för årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 samt kunskapskrav i slutet av årskurs 6 och årskurs 9. Förslaget innebär således enbart ett förtydligande av ämnets position.

Förslaget om att den minsta garanterade undervisningstiden i moderna språk bör anges specifikt i timplanen för årskurs 4–6 och 7–9 bedöms inte medföra några ökade kostnader för huvudmännen. Det statistiska materialet från Skolverket visar tecken på att en förskjutning av undervisningstiden i ämnet kan ha skett från årskurs 6 till årskurs 7 under det senaste året. Samtidigt visar samma statistik från läsåret 2013/2014 att av de som läser moderna språk är det cirka två tredjedelar som börjar i årskurs 6 och en tredjedel som börjar i årskurs 7. Den minsta garanterade undervisningstiden (320 timmar) ändras inte i förslaget. Kommunernas lönekostnad för undervisande lärare bedöms därmed inte öka.

Skolhuvudmän som t.ex. har ett antal glesbygdsskolor och som hittills valt att erbjuda språkval fr.o.m. årskurs 7 vid en centralt belägen högstadieskola kan använda sig av fjärrundervisning för att erbjuda undervisning i moderna språk i årskurs 4–6. I 5 a kap. 3 § skolförordningen anges att om det inte finns någon lärare som uppfyller kraven enligt

2 kap. 13 § skollagen att tillgå inom en huvudmans skolenhet får fjärrundervisning genomföras.

För den som väljer att använda fjärrundervisning kan det, i de fall infrastrukturen inte redan är på plats, leda till ökade kostnader för att ordna it-utrustning, bredbandsuppkoppling m.m., men det bedöms också medföra lägre lönekostnader eftersom lärare kan användas effektivare för att undervisa större elevgrupper. I betänkandet av utredningen om utbildning av barn och ungdomar i samhällsvård samt distansundervisning (SOU 2012:76) görs också bedömningen att skolhuvudmännen genom att använda fjärrundervisning kan minska sina kostnader på sikt för undervisningen. Samma bedömning görs i prop. 2014/15:44 om möjligheter till fjärrundervisning.

Förslaget om att betyg ska sättas i alla ämnen, alltså även i moderna språk, varje termin från och med årskurs 6, bedöms medföra till viss del ökade kostnader för kommunerna. I samband med införandet av betyg från årskurs 6 år 2012 genomfördes omfattande implementerings- och kompetensutvecklingsinsatser av Skolverket när det gäller bedömning och betygssättning. Kommunerna ersattes även enligt finansieringsprincipen för de merkostnader som bedömdes uppkomma genom införandet av de nya betygsbestämmelserna. Bedömning och betygssättning ligger inom ramen för en lärares arbetsuppgift att kontinuerligt och systematiskt följa upp och utvärdera eleverna. Det merarbete som kan förväntas uppstå när lärarna ska betygsätta eleverna även i årskurs 6 bör därför inte vara så omfattande. Arbetstiden för själva betygssättningen, utöver bedömningen, beräknas till i snitt 20 minuter per betyg.

Då det inte finns någon statistik över hur många elever som kommer att läsa moderna språk från och med årskurs 6, då det tidigare har funnits möjligt att påbörja dessa studier både i årskurs 6 och årskurs 7, görs en uppskattning av att det rör sig om cirka 75 000 elever år 2017. En arbetstid om 20 minuter per betyg innebär totalt 25 000 timmar. Räknat på en snittlön för en språklärare inklusive omkostnader på cirka 320 kronor per timme ger detta en total kostnad på närmare 4 miljoner kronor per termin och 8 miljoner kronor på årsbasis. Summan förs till det generella statsbidraget i enlighet med finansieringsprincipen. Förslag på kompensation till kommunerna för den totala kostnadsökningen för skolhuvudmännen till följd av förslaget planeras att lämnas till riksdagen i budgetpropositionen för 2017. Det bedöms att ovan nämnda bedömningsstöd utgör ett tillräckligt komplement till befintligt material om bedömning och betygssättning från Skolverket.

11.2 Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän

En grundprincip för skolväsendet är att regleringen i så stor utsträckning som möjligt ska vara gemensam för alla skol- och verksamhetsformer

och alla huvudmän. Lika villkor ska så långt som möjligt gälla oavsett huvudman. Det innebär bl.a. att kommunens bidrag till fristående skolhuvudmän ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna grundskolan. De ytterligare åtaganden som förslagen innebär för fristående huvudmän kommer därigenom att kompenseras genom ökat bidrag från elevernas hemkommuner. Det bedöms inte att förslagen medför administrativa kostnader för enskilda huvudmän utöver de kostnader som ersätts enligt ovan. Vidare är bedömningen att det inte finns skäl att anta att förslagen får konsekvensen att fler eller färre elever kommer att välja fristående skolor. Varken konkurrensen mellan kommunala och fristående skolor eller mellan olika fristående skolor bedöms således påverkas.

11.3 Ekonomiska konsekvenser för staten

I fråga om sameskolan föreslås att den minsta garanterade undervisningstiden ökas med 48 timmar för att möjliggöra för eleverna att få språkval i mellanstadiet. Enligt Sameskolstyrelsens årsredovisning 2015 uppgick antalet elever inskrivna vid sameskolorna till 191 stycken den 31 december 2015. Av dessa gick 80 stycken i årskurs 4–6. Antalet elever i sameskolans årskurs 6 läsåret 2017/18 uppgår till totalt 21 stycken. Kostnadsökningen för att utöka sameskolans timplan med 48 timmar kommer främst att härröra från utgifter i form av lönekostnader för lärare som undervisar i moderna språk. Vid beräkningen av den kostnaden är det möjligt att utgå från den beräkning som låg till grund för uppskattningen av lönekostnaden i samband med den senaste utökningen av undervisningstiden i matematik. Undervisningstiden utökades med 105 timmar och den förväntade kostnaden för grundskolan beräknades utifrån följande premisser:

Enligt statistik från Statens skolverk uppgick elevantalet i grundskolan och motsvarande skolformer läsåret 2014/15 till cirka 950 000. Utslaget över hela skoltiden ska undervisningstiden för varje elev öka med elva timmar per läsår. Sammantaget beräknas detta kräva knappt 700 lärartjänster att genomföra den ytterligare undervisningen. Utifrån lönestatistik från Statistiska centralbyrån beräknas den genomsnittliga årliga lönekostnaden, inklusive omkostnader, för en lärare i grundskolan år 2014 uppgå till cirka 506 000 kronor. Sammantaget beräknas skolhuvudmännens utgifter för ovan nämnda lärartjänster uppgå till cirka 355 miljoner kronor per år. Dessutom kan vissa andra kostnader förknippade med läro- och timplanebundna aktiviteter förväntas öka, t.ex. vikariekostnader. Regeringen beräknar denna kostnad till 135 miljoner kronor per år. Den totala kostnadsökningen för skolhuvudmännen till följd av förslaget uppgår alltså till 490 miljoner kronor på årsbasis (prop. 2015/16:149 s. 17).

Utifrån samma beräkningsgrunder gjordes bedömningen att Sameskolstyrelsen skulle få en ersättning om 150 000 kronor (prop. 2015/16:149 s. 18). Mot bakgrund av dessa förhållanden görs bedömningen att utök-

ningen av 48 timmar i sameskolans timplan utgör en ökad kostnad för Sameskolstyrelsen om uppskattningsvis 70 000 kronor på årsbasis (48/105 timmar x 150 000 kronor). Detta bedöms som en mindre kostnad och bör kunna hanteras inom befintlig ram.

I avsnitt 4 görs bedömningen att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram förslag till stadiindelade timplaner för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Det bedöms att detta uppdrag kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar.

Vidare görs bedömningen att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till kunskapskrav i moderna språk i slutet av årskurs 6. I uppdraget bör ingå att redovisa en bedömning om särskilda övergångsbestämmelser krävs vid införandet av förslaget och i så fall föreslå hur övergångsbestämmelserna bör utformas. Det bedöms att även detta uppdrag bör kunna genomföras inom befintliga ekonomiska ramar.

Slutligen görs bedömningen att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram och publicera stöd för bedömning och betygsättning i moderna språk i slutet av årskurs 6 i form av ett kommentarmaterial till kunskapskraven. Även detta uppdrag bedöms kunna genomföras inom myndighetens ekonomiska ramar.

11.4 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Av 14 kap. 3 § regeringsformen framgår att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip när det gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Förslaget om en stadiindelad timplan innebär att huvudmännen åläggs att fördela undervisningstiden per stadium. Detta innebär en begränsning av huvudmännens möjlighet att själva bestämma hur de ska bedriva och organisera sin verksamhet, vilket kan ses som en inskränkning i det kommunala självstyret.

En av de centrala målsättningarna med förslaget om en stadiindelad timplan är att det ska leda till en mer likvärdig skola. Det har tidigare framhållits att det finns flera omständigheter som talar för att den nuvarande stadielösa timplanen har motverkat möjligheterna att skapa en likvärdig skola. En av de grundläggande bestämmelserna i skollagen anger att alla ska ha lika tillgång till utbildning och likvärdig utbildning (1 kap. 8 § första stycket och 9 § skollagen). Syftet med en stadiindelad timplan är att ge huvudmännen de rätta verktygen för att kunna uppfylla dessa grundläggande krav.

Det finns alltså tungt vägande skäl för att införa dessa förändringar. Med beaktande härav görs bedömningen att de inskränkningar av den kommunala självstyrelsen som förändringarna kan tänkas innebära framstår som proportionerliga.

Förslaget om ändringen av bestämmelsen om anpassad studiegång innebär ett förtydligande av densamma och innebär därmed ingen inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Syftet med lagändringen är att fler elever ska få det stöd och den hjälp de behöver för att nå upp till kunskapskraven och i förlängningen nå behörighet till gymnasieskolan.

11.5 Konsekvenser för små företag

Små företag kan inte förväntas drabbas av förslagets konsekvenser på ett sådant ingripande sätt att några undantag bör göras för dessa. För konsekvenser för enskilda huvudmän redogörs i avsnitt 11.2 ovan.

11.6 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män

Förslaget bedöms inte få några negativa konsekvenser för jämställdhet mellan män och kvinnor.

I internationella studier har det framkommit att pojkars resultat i matematik är lägre än flickors. Till detta kommer att pojkarna dessutom generellt sett har tappat mer resultat- och betygsmässigt än flickorna. Pojkar kan därmed särskilt gynnas av kommande förstärkning av undervisningstiden i matematik, samtidigt som ytterligare jämställdhetsinsatser kan behövas för att stärka pojkars studieresultat.

En majoritet av de elever som har anpassad studiegång är pojkar. Avsikten med förändringen i den aktuella bestämmelsen är att öka antalet elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Även i denna del görs bedömningen att förändringen kommer ha en positiv effekt på jämställdheten.

11.7 Konsekvenser för elever

Förslaget om stadiindelad timplan syftar till att öka likvärdigheten i skolorna genom att reglera timfördelningen per stadium. Detta bedöms underlätta för elever att flytta och att byta skola utan att behöva riskera att gå miste om undervisning i ämnen. Förslaget innebär positiva konsekvenser för eleverna.

Utökningen av undervisningstiden i matematik syftar till att så många av grundskolans elever som möjligt ska uppnå kunskapskraven. Denna förändring bedöms medföra positiva konsekvenser för berörda elever. Detsamma gäller förändringen av bestämmelserna om anpassad studie-

gång. Eftersom behörighetskraven ser olika ut för gymnasieskolans program syftar ändringen till att negativa konsekvenser av en anpassad studiegång mildras genom att åtgärden utformas med målsättningen att eleven ska nå behörighet till t.ex. ett visst gymnasieprogram.

11.8 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslagen berör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

12 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

3 kap.

12 § Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). *I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.*

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Det första stycket har tillförts en ny mening där det anges att i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan. Meningen understryker vikten av att lärare och övrig skolpersonal vid utformningen av den anpassade studiegången har ambitionen att eleven efter avslutad grundskola ska ha möjlighet att läsa vidare i gymnasieskolan. Denna ambition bör även återspeglas i utformningen av åtgärden exempelvis vid valet av vilka ämnen som eleven ska koncentrera sig på.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

7 kap.

7 § Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i *grundskolans låg- och mellanstadium*. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av Sameskolstyrelsen.

Ändringen är en följdändring till ändringarna i 10 kap. 3 § och 13 kap. 3 §. Genom dessa ändringar delas utbildningen i grundskolan och sameskolan in i stadier. Utbildningen i sameskolan omfattar endast årskurs 1–6 och det kommer därför inte att finnas högstadium i sameskolan.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

10 kap.

3 § Grundskolan ska ha nio årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium, årskurs 4–6 mellanstadium och årskurs 7–9 högstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

Ändringen i *första stycket* innebär att utbildningen i grundskolan delas in i tre stadier, lågstadiet som omfattar årskurs 1–3, mellanstadiet som omfattar årskurs 4–6 och högstadiet som omfattar årskurs 7–9. Regleringen av årskursens uppdelning höst- och vårterminen har, för att öka bestämmelsens tydlighet, flyttats till ett nytt *andra stycke*. Förändringen innebär inte någon ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval enligt 4 a §* och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Ändringen i *andra stycket* innebär att ordet ”språkval” i fortsättningen inte kommer att benämnas som ett ämne. Ämnet betecknas i stället som ”moderna språk”, vilket är den benämning som redan i dag används i den kursplan som gäller för ämnet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Det *tredje stycket* är nytt och innebär att regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan). Som en följd av detta nya bemyndigande upphävs den nuvarande timplanen i bilaga 1 till skollagen.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

15 § Betyg ska sättas i grundskolans ämnen *i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.*

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6.

Ändringen i *första stycket* innebär att betyg ska sättas i alla ämnen, även i moderna språk inom ramen för språkval, från och med årskurs 6. Paragrafen ändras även redaktionellt i syfte att förenkla bestämmelserna, utan att någon saklig ändring är avsedd. I samband förändringen av stycket har 10 kap. 16 § skollagen upphävts.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

11 kap.

4 § Grundskolan ska ha nio årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium, årskurs 4–6 mellanstadium och årskurs 7–9 högstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

Ändringen i *första stycket* innebär att utbildningen i grundsärskolan delas in i tre stadier, lågstadiet som omfattar årskurs 1–3, mellanstadiet som omfattar årskurs 4–6 och högstadiet som omfattar årskurs 7–9. Regleringen av årskursens uppdelning höst- och vårterminen har, för att öka bestämmelsens tydlighet, flyttats till ett nytt *andra stycke*. Förändringen innebär inte någon ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

7 § Den totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan ska vara minst 6 890 timmar. För en elev i inriktningen träningsskolan ska den totala undervisningstiden dock vara minst 6 665 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Paragrafens *tredje stycke* har ändrats på så sätt att regeringen inte längre har möjlighet att subdelegera rätten att meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden till en förvaltningsmyndighet. Bestämmelsen har samma utformning som motsvarande bemyndigande beträffande grundskolan, se 10 kap 5 § tredje stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

19 § Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundsärskolans ämnen.

Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Ändringarna är redaktionella i syfte att förenkla bestämmelserna på samma sätt som motsvarande bestämmelser i kapitlen om grundskolan och specialskolan (se författningskommentarerna till 10 kap. 16 § och 12 kap. 16 §). Till skillnad från dessa skolformer finns dock inte språkval i grundsärskolan. Ingen saklig ändring är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

12 kap.

3 § Specialskolan ska ha tio årskurser. *Årskurs 1–4 utgör lågstadium, årskurs 5–7 mellanstadium och årskurs 8–10 högstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Ändringen innebär att utbildningen i specialskolan delas in i tre stadier, lågstadiet som omfattar årskurs 1–4, mellanstadiet som omfattar årskurs 5–7 och högstadiet som omfattar årskurs 8–10. Regleringen av årskursens uppdelning höst- och vårterminen har, för att öka bestämmelsens tydlighet, flyttats till ett nytt *andra stycke*. Förändringen innebär inte någon ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval enligt 4 a §* och, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att ordet ”språkval” i fortsättningen inte kommer att benämnas som ett ämne. Ämnet betecknas i stället som ”moderna språk”, vilket är den benämning som redan i dag används i den kursplan som gäller för ämnet. Som språkval betecknas fortfarande det

tidsutrymme som finns avsatt inom timplanens ram för undervisning i moderna språk. Tiden för språkval får i vissa fall tas i anspråk för undervisning i andra språkämnen enligt föreskrifter i förordning.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 8 070 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § tredje stycket ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

I paragrafens *tredje stycke* har upplysningsbestämmelsen förtydligats. Någon ändring i sak är inte avsedd.

15 § Betyg ska sättas i specialskolans ämnen *i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.*

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 7, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 7.

Ändringen i *första stycket* innebär att betyg också ska sättas i alla ämnen, även moderna språk inom ramen för språkval, från och med årskurs 7. Paragrafen ändras även redaktionellt i syfte att förenkla bestämmelserna, utan att någon saklig ändring är avsedd. I samband med förändringen av stycket har 10 kap. 16 § skollagen upphävts.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

13 kap.

3 § Sameskolan ska ha sex årskurser. *Årskurs 1–3 utgör lågstadium och årskurs 4–6 mellanstadium.*

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Ändringen i *första stycket* innebär att utbildningen i sameskolan delas in i två stadier, lågstadiet som omfattar årskurs 1–3 och mellanstadiet som omfattar årskurs 4–6. Efter att ha avslutat årskurs 6 i sameskolan fortsätter eleverna sin utbildning i årskurs 7 i grundskolan.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas *moderna språk* och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Ändringen i *andra stycket* innebär att ordet ”språkval” i fortsättningen inte kommer att benämnas som ett ämne. Ämnet betecknas i stället som ”moderna språk”, vilket är den benämning som redan i dag används i den kursplan som gäller för ämnet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.2.

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 473 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Ändringen innebär att den minsta totala undervisningstiden i sameskolan ökas med 48 timmar.

I paragrafens *tredje stycke* har upplysningsbestämmelsen förtydligats. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.2.

16 § Betyg ska sättas i sameskolans ämnen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen.

Ändringen innebär att betyg också ska sättas i moderna språk i årskurs 6.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *punkt 1* framgår att lagändringen träder i kraft den 1 juli 2017.

Av *punkt 2* framgår att den upphävda timplanen för grundskolan i bilaga 1 till skollagen ska tillämpas för de elever som höstterminen 2017 börjar i årskurs 7 eller en högre årskurs.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Referenser

European Commission/SurveyLang (2012), *First European Survey on Language Competences: Final Report*.

Lavy, V. (2014), *Do Differences in School's Instruction Time Explain International Achievement Gaps? Evidence from Developed and Developing Countries*, NBER Working paper. 16227.

Lärarnas Riksförbund (2012), Nationella timplaner - en förutsättning för en likvärdig skola? Stockholm.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.

Läroplan för grundsärskolan 2011.

Läroplan för sameskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.

Läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.

Marcotte, D. (2007), *Schooling and test scores: A mother-natural experiment*, *Economics of Education Review*, vol. 26. no. 5, 629–640.

Myrup Jensen V.(2013), *Does working longer make them stronger? – The Effect of Teacher Hours on 9th grade students' academic Achievement*, *Educational Research*, vol 55, no. 2, 180–194.

Prop. 1992/93:220 En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska sarskolan.

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

Prop. 2009/10:219 Betyg från årskurs 6 i grundskolan.

Prop. 2012/13:64 Utökad undervisningstid i matematik

Prop. 2014/15:44 Möjligheter till fjärrundervisning

Prop. 2015/16:149 Ytterligare undervisningstid i matematik.

SOU 1992:94 Skola för bildning

SOU 2005:101 Utan timplan – för målinriktat lärande.

SOU 2012:76 Betänkandet av utredningen om utbildning av barn och ungdomar i samhällsvård samt distansundervisning.

Skolinspektionen, rapporter nr 43-2008:140, 43-2009:675, 43-2009:1652 och 43-2014:1118.

Skolinspektionen (2012), Regelbunden tillsyn 2011.

Skolinspektionen (2014), Teknik – gör det osynliga synligt. Kvalitetsgranskning 2014:4.

Skolverket (2009), Redovisning av uppdrag om att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m. Dnr U2009/312/S [Delredovisning].

Skolverket (2012), Internationella språkstudien 2011. Elevernas kunskaper i engelska och spanska. Rapport 375. Stockholm.

Skolverket (2013), Att fånga undervisningstiden med målen i fokus, Garanterad undervisningstid i grundskolan ur ett huvudmanna- och skolperspektiv. Rapport 384. Stockholm.

Skolverket (2014a), Att tala eller inte tala spanska. En fördjupning av resultaten i spanska från Internationella språkstudien 2011. Stockholm.

Skolverket (2014b), Redovisning av uppdrag om att ta fram förslag till stadiindelad timplan för grundskolan. Dnr U2014:3489/S samt tillägg U2014/5377/S.

Skolverket (2015a), Planerad undervisningstid i grundskolan läsåren 2011/12–2014/15 PM 20151015.

Skolverket (2015b), PM - Slutbetyg i grundskolan, våren 2015 PM 2015-09-30.

Skolverket (2015c), Särskilt stöd i grundskolan 2014/15 PM 2015-10-08.

Skolverket (2016a), Planerad undervisningstid i grundskolan läsåren 2015/16 PM 2016-05-11.

Skolverket (2016b), Redovisning av uppdraget om att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet – förändringar i läroplaner, kursplaner, ämnesplaner och examensmål Dnr U2015/04666/S

<http://www.bunkeflomodellen.com/>

<https://ec.europa.eu/epale/sv/node/2856>

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola/betyg-arskurs-6>

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa>

<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/timss>